

På parti med miljøet?

En undersøkelse av stortingspartienes
innsats for miljøet i behandlingen av
statsbudsjettene fra 1998-2001

Av: Steinar Johannessen

Rapport 3/2001

Framtiden i våre henders forskningsinstitutt (FIFI)

Tittel På parti med miljøet? - En undersøkelse av stortingspartienes innsats for miljøet i behandlingen av statsbudsjettene fra 1998-2001	Rapportnummer, utgivelsesdato FIVH-rapport 3/ 2001, 17.08.01
Forfatter Steinar Johannessen	Utgiver Framtiden i våre hender, Hausmannsgate 27 Postboks 4743 Sofienberg 0506 Oslo
Prosjektstyrer Dag Nagoda	Ansvarlig redaktør Arild Hermstad
Kvalitetssikrer cand. polit. Oluf Langhelle	
<p>Denne rapporten er godkjent av Framtiden i våre henders forskningsinstitutt (FIFI). Instituttet har til formål å engasjere eksterne fagfolk med den nødvendige vitenskaplige kompetanse til å utføre prosjekter innen miljø- og utviklingsspørsmål. Prosjektene skal frambringe vitenskaplige utredninger som skal publiseres i FIVH rapportserie og legges ut til offentlig debatt. Årlig utgis det 10-12 rapporter av denne typen. Rapportene kvalitetssikres og godkjennes av instituttets styre. FIFIs styre består for tiden av (vår 2001):</p> <ul style="list-style-type: none"> - cand. oecon. Ingeborg Rasmussen (styreleder) - dr. polit. Axel Borchgrevink - cand. polit. og siv. øk. Audun Ruud - dr. scient. Erling Krogh - dr. scient. Gary Fry 	

SAMMENDRAG

SVs miljøforsprang er i ferd med å forsvinne, og Høyre dreier bort fra mellompartiene i miljøsakene på Stortinget. Dette er to av konklusjonene i Framtiden i våre hendes (FIVH) undersøkelse av partienes bevilgningsforslag til denne typen saker på statsbudsjettet gjennom siste stortingsperiode.

SV vinner igjen...

SV ønsker å bruke mer penger på miljøformål enn de andre partiene på Stortinget. For de fire siste budsjettårene ligger partiets forslag til bevilgninger i et bredt utvalg av miljø saker i gjennomsnitt 18 prosent høyere enn faktisk bevilgning foregående år (Tabell 1). Etter SV følger mellompartiene - KrF, SP og Venstre - med Arbeiderpartiet hakk i hæl. Alle disse fire partiene ønsker hele stortingsperioden sett under ett en svært moderat bevilgningsøkning til miljøsakene i statsbudsjettet. Deretter følger Høyre, som samlet sett ønsker seg en moderat nedskjæring i de samme sakene. Fremskrittspartiet foreslår å bruke langt mindre penger på miljøformål enn de andre partiene. Dette partiet ønsker 23 prosent lavere bevilgning i snitt for de fire budsjettårene i forhold til foregående års bevilgninger til miljøsakene. Dette skyldes i første rekke forslag om meget kraftige kutt i avgiftssatsene.

....men er partiet i ferd med å svikte miljøet?

Til tross for at SV fortsatt kommer best ut av vår undersøkelse, viser partiet en jevnt synkende vilje til å prioritere miljøhensyn i statsbudsjettet. Målt i gjennomsnittlige påplussningsforslag er avstanden til mellompartiene og Ap halvert gjennom siste stortingsperiode. Den skrumpende avstanden skyldes ikke først og fremst sviktende vilje i enkeltsaker, men gjennomgående lavere forslag til budsjett påplussninger i de fleste miljøsakene. Skal enkeltsaker trekkes fram, kan det nevnes at SV ikke lenger ønsker lavere riksveginvesteringer av hensyn til miljøet, ei heller høyere bensinavgift.

Stadig økende avstand mellom Høyre og mellompartiene

Hele stortingsperioden sett under ett har Høyre med noen få unntak redusert miljøinnsatsen sin. Årsaken er først og fremst forslag til store avgiftskutt, og vesentlig høyere riksveginvesteringer. Avstanden til mellompartiene og Ap er nå omtrent fordoblet i forhold til inngangen av stortingsperioden. I miljøsakene på statsbudsjettet står mao. mellompartiene og Høyre stadig lengre fra hverandre, mens forskjellen til Arbeiderpartiet forblir liten. I forhold til høstens stortingsvalg er dette meget interessant. Hvis valgutfallet legger til rette for at Høyre og KrF danner regjering sammen, vil det ene regjeringspartiet ha mer til felles med opposisjonen i miljøpolitikken enn med sin samarbeidspartner. Likevel har Høyre markert seg mer positivt i enkeltsaker enn mellompartiene. Det gjelder bl.a. miljøbistand til Øst-Europa, og et forslag om å øke støtten til kollektivtrafikken med 130 mill. kr. ved siste budsjettbehandling.

Hele Stortinget reduserer miljøinnsatsen...

Ved behandlingen av budsjettet for 2001 reduserte samtlige partier miljøinnsatsen på Stortinget, vesentlig grunnet store avgiftskutt på fossile brensler. Den uheldige utviklingen for miljøet inkluderer også reduksjon av CO₂-avgiften på norsk sokkel. Selv et tradisjonelt miljøparti som SV var i noen grad med på kuttene.

...med noen positive unntak

Det finnes unntak fra denne negative trenden, som f.eks styrkingen av arbeidet for biologisk mangfold gjennom økt bevilgning til Direktoratet for naturforvaltning, og en opptrapping av miljøbistanden til Øst-Europa. Stortingsflertallet har et stykke på vei fulgt det tidligere nevnte påplussningsforslaget fra Høyre. Verdt å nevne er også den gjennomgripende enigheten om avgiftene på drikkevareemballasje.

Mellompartienes miljøiver er tøylet

Årets undersøkelse av partienes oppfølging av Brundtlandkommisjonens anbefalinger ved budsjettbehandlingene i Stortinget er den sjettede i rekken fra 1991 og fram til i dag. Saksutvalget ble vesentlig utvidet i 99-utgaven av rapporten, slik at resultatene fra de fire første og de to siste undersøkelsene ikke er direkte sammenliknbare. Men mange av sakene går igjen opp gjennom alle undersøkelsene. Det er derfor mulig å få en viss oversikt over utviklingen partiene imellom over tid. Arbeiderpartiet og mellompartiene har byttet på å sitte i regjering. Mens mellompartiene tidligere foreslo langt friskere påplussninger til miljøsaker i opposisjon enn i regjering, virker det som om Ap alltid holder en moderat linje, også i opposisjon. Denne ansvarligheten synes også å ha smittet over på mellompartiene etter det lange oppholdet i regjeringskontorene på slutten av 90-tallet. Ved siste års budsjett vendte disse partiene ikke tilbake til sine til dels betydelig påplussningsforslag fra opposisjonsperioden ved midten av tiåret. Det ser mao. ut som spesielt Senterpartiets og Venstres ambisjoner om å være miljøpartier er betydelig nedtonet de senere årene.

Tabell 1. Rangering av partiene etter miljøinnsatsen ved behandlingen av statsbudsjettene for 1998-2001. Tabellen viser veid prosentvis endring i stortingspartienes bevilgningsforslag til miljøsaker over statsbudsjettene for årene 1998-2001 målt i forhold til faktisk bevilgning over statsbudsjettet til de samme sakene foregående år¹.

	Rangering	1998	1999	2000	2001	Gj. Snitt per år
1)	SV	27	22	15	(7)	(18)
2)	SP, V og KRF²	6	9	3	x ³	-
3)	AP	4	(7)	2	-4	(2)
4)	H	(1)	4	-3	-11	(-3)
5)	FRP	-19	-15	-30	-28	(-23)

¹ Parentesene betyr at det knytter seg en viss usikkerhet til tallet pga. manglende prinsipale forslag i enkelte saker.

² Siden mellompartiene har kommet litt bedre ut alle tre årene vi har sikre data for når det gjelder deres forslag, rangerer vi dem et lite hakk foran AP.

³ Mellompartiene inngikk budsjettforlik med AP for budsjettet 2001 og la ikke fram egne prinsipale forslag.

INNHold

SAMMENDRAG	3
1. INNLEDNING	7
2. METODE.....	12
3. BRUNDTLANDKOMMISJONENS ANBEFALINGER.....	15
4. PARTIENE OG STATSBUdSJETTET	19
4.1 Budsjett 2000 - Oversikt over og omtale av regjeringens bevilgningsforslag til miljø saker	19
4.2 Budsjett 2000 - Oversikt over og omtale av partienes innsats i miljø sakene	23
4.3 Budsjett 2001 - regjeringens bevilgningsforslag til miljø saker.....	28
4.4 Budsjett 2001 - Oversikt over og omtale av partienes innsats i miljø sakene	32
5. DISSE PARTIENE ER OFTEST ENIGE OM BEVILGNINGSFORSLAG	36
6. RANGERING AV PARTIENE ETTER MILJØINNSATSEN VED BEHANDLINGEN AV STATSBUdSJETTENE FOR 1998-2001	37
FOTNOTER	39
KILDER.....	40

1. INNLEDNING

Det er nå fjorten år siden Brundtlandkommisjonen la fram sin rapport om verdens miljø- og fattigdomsproblemer - "Vår felles framtid". Framtiden i våre hender (FIVH) har foran hvert valg siden 1991 undersøkt stortingspartienes oppfølging av denne rapporten ved å måle deres innsats i miljø- og utviklingspolitikken. Årets undersøkelse – den sjette i rekken - skiller seg fra de øvrige ved at den konsentrerer seg bare om miljøsakene. Den forsøker å besvare følgende hovedspørsmål:

- A) Hvordan har partienes innsats for miljøet vært i behandlingen av statsbudsjettene for 2000 og 2001, og hvordan har utviklingen partiene imellom vært i budsjettbehandlingene gjennom hele stortingsperioden 1997-2001?

For å utfylle bildet fra denne delen av undersøkelsen er også følgende problemstilling tatt med:

- B) Hvilke partier har oftest vært enige om bevilgningene til miljø saker siste to år, og hvordan har utviklingen vært gjennom hele stortingsperioden 1997-2001?

Saksutvalget er i de to siste utgavene av undersøkelsen betydelig større enn i foregående utgaver. Dette for å få et bredest mulig grunnlag å trekke konklusjoner på. Resultatene fra siste stortingsperiode vil dermed ikke være direkte sammenliknbare med de fra de fire første utgavene av undersøkelsen. Men det vil likevel være mulig å sammenlikne de mange enkeltsakene som også var med før. Dette er også gjort i noen grad, men sammenlikningsgrunnlaget i årets utgave av undersøkelsen er først og fremst den som kom for to år siden.

For å veve et bakteppe for den kvantitative undersøkelsen av partienes miljøinnsats på Stortinget, skal vi begynne med en kvalitativ tilnærming til miljøpolitikken deres. I det understående har vi valgt ut representative sitater fra to stortingsinnstillinger om norsk miljøpolitikk - den ene fra slutten av 80-tallet, og den andre fra slutten av 90-tallet. Disse to dokumentene samlet favner mao. om store deler av den perioden FIVHs undersøkelser strekker seg over. Vi har valgt å legge hovedvekten på sitater som får fram forskjellene mellom partiene, ut fra en tankegang om at det er ulikhetene som er avgjørende for velgerne når de skal bestemme seg for parti.

Brundtlandkommisjonens perspektiver fikk tverrpolitisk oppslutning under Det norske stortings behandling av saken forsommeren 1989. Da avga den daværende kommunal – og miljøvernkomiteen en innstilling om regjeringens forslag til oppfølging av "Vår felles framtid". Der heter det i fellesmerknadene: "Det internasjonale samfunn vil ha behov for en felles analyse av hvilke problemer man står overfor og for en felles forståelse av hvordan man skal møte utfordringene. Verdenskommisjonens rapport er et slikt grunnlag som det internasjonale samfunn kan bygge på."(Innst. S. nr. 273 1988/89 s.20). I sine særmerknader uttrykker partiene – riktignok med forskjellige ord – for det første at miljøvern er viktig, for det andre at miljøproblemene er en stor trussel mot livsmiljøet og for det tredje at situasjonen krever handling¹. Det var også bred enighet om noen av de mest sentrale virkemidlene for å redde miljøet: Prinsippet om at forurenser skal betale nevnes av så og si samtlige partier i komiteinnstillingen og den påfølgende stortingsdebatten. Det samme gjelder nødvendigheten av internasjonalt samarbeid pga. forurensningens grenseoverskridende karakter.

Men de ulike partienes merknader om slike virkemidler er ikke uten ideologiske nyanseforskjeller. F.eks. ønsker både Arbeiderpartiet og Høyre å bruke avgifter for å bedre miljøet, men synet på markedskreftene uttrykkes ulikt av de to partiene: I Arbeiderpartiets verden er det ”ingen mulighet for at markedsmekanismen alene kan ta vare på miljøet på en forsvarlig måte”. Løsningen er at ”markedet styres” (Innst.S.nr.273/88-89:10), bla. gjennom avgifter. I Høyres verden skal avgifter sørge for ”at markedskreftene brukes i miljøets tjeneste” (Innst.S.nr.273/88-89:12). Likedan med internasjonalt samarbeid: Mens Høyre understreker ”hvor viktig EF med sine samarbeidsorganer og sin overnasjonale myndighet er i miljøarbeidet” (Innst.S.nr.273/88-89:12), framholder Senterpartiet ”at EF i stor grad har fungert som ein bremsande faktor” (Innst.S.nr.273/88-89:17) i det samme arbeidet.

Det er mao. ikke vanskelig å avlese den ideologiske fargen på merknadene til innstillingen og innleggene i den påfølgende debatten: Miljøvern ja takk, men på vårt eget partis premisser: F.eks ser Arbeiderpartiet miljøvernet som en bestanddel i det sosialdemokratiske velferdsprosjektet: ”Økonomisk utvikling, full sysselsetting og godt miljø må være bærebjelkene i en politikk for videreutvikling og utdyping av velferdssamfunnet” (Innst.S.nr.273/88-89:10). Tradisjonelle Høyre-verdier som personlig ansvar og økonomisk vekst har fått en sentral plass også i partiets miljøpolitikk: ”Høyre legger stor vekt på det personlige ansvar hver og en av oss har for å bedre miljøsituasjonen – fordi økt personlig ansvar er en forutsetning for å lykkes. Uten økonomisk vekst makter vi ikke å løse våre miljøoppgaver” (Innst.S.nr.273/88-89:12). Kristelig Folkeparti vier u-landenes situasjon stor plass i sine komitemerknader, og understreker ”det spesielle ansvar industrilandene har, både gjennom bistand til utviklingsland og ved å rydde opp i egne problemer, (for å) ivareta jordens miljø- og ressursgrunnlag” (Innst.S.nr.273/88-89:14). Kristelig Folkepartis verdiprofil skinner også igjennom i miljøvernarbeidet: Det må i følge dette partiet ”legges større vekt på ikke-materielle livsverdier” (Innst.S.nr.273/88-89:14).

Distriktenes og primærnæringsenes interesser er sammenfallende med miljøets, skal vi tro Senterpartiet: ”For å oppnå ei berekraftig utvikling, må ein også arbeide aktivt mot sentralisering av busetjing og næringsliv. Senterpartiet meiner ein god miljøpolitikk må byggje på at arealressursane skal forvaltast med tanke på ettertida. Det er derfor viktig å ta heile Norge i bruk og å verne om dyrka og dyrkbar jord i landbruksproduksjonen” (Innst.S.nr.273/88-89:16). Sosialistisk Venstreparti er mindre ideologiske i sine komitemerknader enn de andre partiene, men finner likevel plass til kritikk av militærvesenet og kapitalismen: Som kommentar til at regjeringen går inn for en realvekst i forsvarsutgiftene på 6 milliarder kr. mot bare 600 millioner foreslått avsatt til et internasjonalt klimafond, bemerker partiet: ”Regjeringa meiner altså det er 10 gonger viktigare å auke det norske forsvarsbudsjettet ... , enn å bidra til å redde klimaet på jorda” (Innst.S.nr.273/88-89:19). Partiet vil også ”peike på at utviklingslanda i liten grad har høve til å betre sin eigen situasjon dersom den kapitalistiske verdsøkonomien får halde fram med å velte byrdene over på dei fattige landa” (Innst.S.nr.273/88-89:44). Fremskrittspartiet var i denne stortingsperioden ikke representert i komiteen, men markerte seg i debatten om komiteens innstilling. Her kobler dette partiet miljøvern med et forsvar for (den private) eiendomsretten: ”Det er jo mangel på eiendomsrettsforvaltning av luft, vann, jord elver og innsjøer som har gjort det mulig for mange å drive forurensning uten at det koster noe som helst” (St.forh. 88-89:4585).

Hvis vi nå foretar et tidshopp på ni år fram til den neste innstillingen vi har valgt ut, vil vi finne stor grad av kontinuitet i partienes standpunkter.

Våren 1998 la Stortingets energi- og miljøvernkomite fram innstillingen "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, dugnad for framtida." (Innst.S.nr. 150 1997/98, internettutgave: <http://www.stortinget.no/>). I likhet med den tidligere siterte innstillingen fra slutten av 1980-tallet, er dette dokumentet også en bred gjennomgang av utfordringene på miljøområdet, slik stortingspartiene ser dem. Igjen uttrykker samtlige partier enighet om at miljøhensyn er viktig: Komiteen "mener det må arbeides for en langsiktig og forsvarlig forvaltning av miljøet og naturressursene både lokalt, nasjonalt og internasjonalt, og innenfor alle samfunnsområder. Produksjon, transport og forbruk av varer og tjenester må tilpasses økologiske rammer, mennesket må ikke sette seg ut over de grensene naturen setter. Komiteen viser til at en ikke ensidig kan se på naturen som noe som står til fri disposisjon for menneskene, naturen har en egenverdi ut over dette. I det nære og livsviktige samspillet mellom menneske og natur, bør vi utvise aktsomhet. Vi har et felles forvalteransvar."

Innstillingen som helhet er preget av utstrakt enighet mellom nesten alle partiene om de store linjene i miljøpolitikken. Enigheten skyldes nok delvis at det lå et regjeringsskifte mellom framleggingen av stortingsmeldingen som innstillingen bygger på, og selve innstillingen. Den kursen som kommer til uttrykk i innstillingen har blitt et slags minste felles multiplum mellom den avgåtte Jagland-regjeringens og den tiltrådte Bondevik-regjeringens miljøpolitikk.

Et markert unntak er det imidlertid fra enigheten. Frp står alene om merknader gjentatte ganger: Partiet slutter seg f.eks ikke til en videreutvikling av en miljøtilpasset statlig innkjøpspolitikk; det er skeptisk til FN's klimapanel; det vil ikke intensivere enøkarbeidet, ei heller utvikle Lokal Agenda 21 til kommunale miljøvernplaner, og det vil ikke være med på at kommunene har et ansvar for å redusere transportbehovet.

Men Frp er ikke det eneste partiet som står alene om merknader. F.eks er SV eneste parti som går mot at CO₂-binding i skog skal bli en del av en klimaavtale.

Om partiene i likhet med i innstillingen fra ti år tidligere stort sett er enige om målet, så er synet nå som den gang delt på hvor veien dit går. Men til forskjell fra sist gang er ikke alle partiene like ideologiske i sine merknader. De ideologisk pregede merknadene kommer denne gangen stort sett fra partiene som har vært utenfor ansvarsposisjon under arbeidet med stortingsmeldingen og den påfølgende innstillingen, nemlig Frp, Høyre og SV. Det er kjente toner fra såvel Høyre som SV i disse partienes merknader om markedets funksjon i forhold til miljøet. Høyre framhever betydningen av miljøbevisste markedsaktører: "Miljøbevisste forbrukere og økt bruk av positive virkemidler kan skape en situasjon der miljøvern blir god forretning. Miljøpolitikken må derfor dra nytte av at forbrukere og næringsliv er motivert til å bedre miljøet. Markedets dynamikk kan da utløse teknologisk utvikling og stimulere tilpasning til nye miljøkrav."

For at markedet skal kunne fungere til fordel for miljøet er det viktig at vi som forbrukere er oss bevisst at vi har et personlig ansvar: "Det betyr at miljøvern må bli en selvfølgelig del av enkeltmenneskets hverdag. Disse medlemmer mener dette best oppnås hvis enkeltmennesket møter rammebetingelser som premierer miljøvennlig atferd. Det må gjøres fordelaktig for den enkelte å velge miljøvennlige løsninger. I dag er det et problem at vi som konsumenter ikke i tilstrekkelig grad blir belønnet for å opptre miljøvennlig. Disse medlemmer viser til at den informerte person, husholdning eller bedrift som gjør riktige valg må stå sentralt i miljøpolitikken."

Og internasjonalt avtaleverk om begrensning av klimagassutslipp bør også etter dette partiets mening tuftes på markedsprinsipper: "Fri adgang til kvotehandel og felles gjennomføring innebærer at de ressursene som brukes på klimatiltak rekker lenger. De prosjektene som har de laveste marginale kostnadene knyttet til reduksjon i utslippene og dermed størst miljøeffekt kan dermed gjennomføres først. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn advare mot at det legges begrensninger på bruken av kvotehandel og felles gjennomføring. En slik begrensning vil gjøre klimatiltakene dyrere, og dermed undergrave mulighetene for at Kyotoavtalen blir gjennomført og for inngåelsen av fremtidige klimaavtaler." Også i et nasjonalt perspektiv finner Høyre kvotehandel interessant: "Et norsk kvotehandelssystem som går forut for, og tar høyde for gevinstene ved et påfølgende internasjonalt kvotehandelsregime kan bidra til å utvikle en nødvendig markedstenkning omkring miljøspørsmål."

Og Høyres støtte til markedsregulerende tiltak som miljøavgifter, er langt fra betingelsesløs. Partiet betoner sterkt at miljøbegrunnede avgifter ikke må bli en ny melkeku for staten - et annet kjent tema fra Høyres politiske repertoar: "Disse medlemmer mener samtidig det er et helt avgjørende vilkår at enhver miljøavgift skal ha en rent miljøpolitisk begrunnelse. Forurensere skal betale for forurensningen, men ikke mer. Slik skapes motivasjon til å redusere forurensning. Begrepet miljøavgifter brukt galt kan tjene som et skalkeskjul for økte skatteinntekter til staten."

SV på sin side betrakter markedskreftene som en vesentlig årsak til miljøproblemene: Partiet "mener tiltak for å dempe rovdriften på naturen og ødeleggelse av miljøet en lever i er nødvendig, men for å få et globalt samfunn som lever i økologisk balanse må det grunnleggende endringer til i dagens økonomiske system. En samfunnsutvikling som stadig overlater flere beslutninger til markedskreftene vil forsterke miljøproblemene. Politisk styring av økonomien er derfor nøkkelen til å skape et samfunn i økologisk balanse. En politisk styring av økonomien i en mer miljøriktig retning krever økt demokratisk innflytelse på de politiske beslutninger, økt kunnskap om de grunnleggende miljøutfordringene og reell vilje til å gjennomgå egne levemønstre. Partiet framhever også solidaritet med Den tredje verden i sine merknader: "Det kan ikke være tvil om at det er den rike delen av verden som må bære de tyngste byrdene ved omleggingen av samfunnet i pakt med naturens tålegrenser. Miljøpolitikk og internasjonal solidaritet er derfor to sider av samme sak når det gjelder de overnasjonale miljøproblemer."

Et av punktene hvor det er klar uenighet mellom partiene, er hvorvidt Norge kan opptre på egenhånd i miljøpolitikken. SV tar til orde for at Norge bør gå inn for ensidige klimatiltak etter Kyotoforhandlingene:

"Det forventes derfor nå en nasjonal innsats som går langt ut over avtalens forpliktelser. Dessuten regner dette medlem med at kvotehandel, hvor rike land som Norge kan kjøpe seg fri fra forpliktelser, ikke benyttes. Det vi trenger nå er en offensiv nasjonal klimapolitikk. Dette medlem mener Norge må bli et foregangsland og en pådriver for en politikk som tar klimaproblemene på alvor."

Frp på sin side advarer på det sterkeste mot ensidige nasjonale tiltak:

"Bruk av miljøavgifter for å inkorporere miljøskader i prisene på varer og handlinger bør bare vurderes dersom det foreligger internasjonale avtaler for å unngå konkurransevridning. Bruk av ensidige nasjonale miljøavgifter vil ikke ha noen virkning på det globale miljøet totalt sett." Det er mao ord klare begrensninger på prinsippet om at forurensere skal betale - det bør bare gjelde i den utstrekning alle andre forurensere også gjør det.

Velbrukt argumentasjon fra EU-kampen noen år tidligere resirkuleres også i innstillingen. Såvel SV som Sp benytter anledningen til å prise selvråderetten, og kritisere de fire friheter. SV sier bl.a dette om Norges mulighet til å føre en selvstendig miljøpolitikk: "For det første har ikke Norge bundet seg til en type internasjonalt samarbeid som binder den nasjonale handlefrihet slik som f.eks våre naboland Sverige og Finland gjorde ved inntreden i Den Europeiske Union."

Sammen hamrer de to partiene løs på de store organisasjonene og sammenslutningene som legger rammebetingelsene for internasjonalt økonomisk samkvem:

"Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at internasjonale avtaler i stadig større grad legger til rette for fri flyt av varer, kapital og investeringer. Dette reiser spørsmål som berører den demokratiske, økologiske og sosiale dimensjon. Avtaler av typen EU, EØS, WTO og OECDs multilaterale investeringsavtale (MAI) bidrar til å svekke nasjonalstatenes styringsmuligheter, uten at det etableres realistiske, alternative styringsformer i det internasjonale samfunn. Allerede nå utgjør denne utviklingen en trussel mot målsettingen om å etablere en bærekraftig utvikling. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å arbeide for å justere internasjonale avtaler, slik at disse i langt høyere grad avspeiler miljø- og sosialpolitiske behov. Viktigere er det likevel å søke å begrense globaliseringstendenser som favoriserer fri flyt av kapital og investeringer på bekostning av f.eks. rettferdig fordeling og miljø. Det tilsier at nasjonalstater og regioner i høyere grad må få muligheter til å føre en politikk som kan bidra til å sikre et nødvendig samspill mellom den demokratiske, økonomiske, sosiale og økologiske dimensjon."

Men også de andre Nei-partiene slår på strenger fra EU-debatten i 1994, som i denne fellesmerknaden fra mellompartiene og SV:

"Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til Voksenåserklæringen, som ligger til grunn for sentrumsregjeringens arbeid, der det slås fast at det knytter seg stor faglig og folkelig skepsis til nedbyggingen av grensekontroll i forhold til matvarer og import av levende dyr. En slik skepsis er blitt fremmet av veterinærer, forskere og andre fagmiljøer i en rekke land."

Et punkt hvor den klassiske konflikten mellom såkalt borgerlige og sosialistiske partier kommer fram, er synet på eiendomsrettens ukrenkelighet. Om mulighetene for vern av privat grunn av hensyn til friluftslivet sier Ap og SV: "Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at hjemmelsgrunnlaget for å sikre varig vern av naturkvaliteter av hensyn til friluftslivet på privat grunn er mangelfullt, og foreslår å be Regjeringa legge fram for Stortinget et forslag til ny lovhjemmel i friluftslivsloven."

De tradisjonelt borgerlige partiene på sin side er mer opptatt av grunneiernes økonomiske rettigheter: "Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre, vil understreke at når bruksretten for en eiendom innskrenkes, må grunneier sikres full erstatning for inntektstapet i tråd med lovverket."

Spesielt Høyre og Frp ser på håndhevelse av den private eiendomsretten som en forutsetning for god ressursforvaltning:

"Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil fremheve eiendomsretten som det beste grunnlag for god ressursforvaltning og langsiktig tenkning i landbruket. Privat eiendomsrett synliggjør kostnadene ved miljøskadelig virksomhet, og stimulerer til bærekraftig bruk og høsting av naturressurser. I prinsippet er fraværet av klart definerte eiendomsrettigheter bakgrunnen for alle miljøproblemer. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at en styrking av eiendomsretten i landbruket vil være god miljøpolitikk."

Det at partiene i begge innstillingene for det første er enige om at miljøvern fortjener en framtreddende plass på dagsordenen, men for det andre er uenige om hvordan en god miljøpolitikk ser ut, passer bra med resultatene fra Bernt Aardals studie "Energi og miljø". I denne undersøkelsen av energi- og miljøspørsmålenes stilling i partiprogrammene fra 1977-93 gjør han bl.a. disse to funnene: "Analysen viser at ny økologisk kunnskap og innsikt sprer seg til samtlige partier, også til tradisjonelle vekstpartier som Høyre og Arbeiderpartiet." (Aardal 93:163). Dessuten "styrker analysen av partiprogrammene det jeg har kalt forankringsperspektivet, fordi partiene i så stor grad integrerer energi- og miljøpolitikken med andre stridsspørsmål og interessegrupper som de fra før av har et nært forhold til." (Aardal 1993:165). Partienes ideologiske forankring blir mao. styrende for utformingen av miljøpolitikken deres. Det nye saksfeltet tilpasses gamle ideologiske kart.

2. METODE

Problemstilling A)

Som mål på partienes miljøinnsats benyttes deres bevilgningsforslag til et utvalg av denne typen saker i statsbudsjettet. De enkelte partienes prosentvise endringsforslag i de aktuelle sakene beregnes i forhold til bevilgning over foregående års statsbudsjett. Det tas ikke hensyn til inflasjon. Hvert partis gjennomsnittlige endringsforslag for alle sakene til sammen framkommer ved å veie endringene i hver sak i forhold til denne sakens faktiske størrelse på foregående års budsjett. Det gjennomsnittlige endringsforslaget hvert år gir grunnlag for den endelige rangeringen av partienes innsats i miljøpolitikken. Det partiet som har ønsket størst påplussninger til denne typen saker kommer best ut. Unntaket her er påplussningsforslag til vegbevilgningene, som betraktes som negativt for miljøet. Denne forutsetningen diskuteres nærmere under. Siden referansepunktet for partienes endringsforslag hele tiden er foregående års bevilgning til samme sak, måles ikke bare partienes innbyrdes forhold av denne metoden, men også utviklingen i stortingsflertallets vilje til å bruke penger på miljø og utvikling.

Kilder til partienes endringsforslag i saksutvalget vårt har vært budsjettinnstillingene fra følgende komiteer:

- Energi- og miljøkomiteen
- Familie-, administrasjons- og kulturkomiteen
- Samferdselskomiteen
- Næringskomiteen
- Utenrikskomiteen
- Finanskomiteen

I 1997 innførte Stortinget en ny behandlingsprosedyre for statsbudsjettet. Nå deles budsjettet opp i rammeområder, og det vedtas først en bevilgningsramme for hvert område. Denne rammen ligger fast, og partiene har ikke anledning til å foreslå bevilgninger som går ut over denne rammen, selv om de skulle finne inndekning for det på andre rammeområder. Dette legger sterke begrensninger på partienes mulighet til å tilgodese hjertesaker i de endelige budsjettinnstillingene fra komiteene. I forhold til undersøkelsens formål vil det derfor være mest riktig å bruke partienes prinsipale forslag – hvordan partiene ønsker å disponere budsjettmidlene forut for rammevedtakene. I noen tilfeller har enkelte partier ikke tallfestet sine prinsipale forslag i budsjettinnstillingene. Dette har vanskeliggjort datainnsamlingen i

forhold til tidligere undersøkelser. Ofte er det likevel beskrevet med ord hvilke prioriteringer partiene prinsipalt ønsket å gjøre. Disse opplysningene – sammen med partienes forslag til rammevedtak for det aktuelle området – har stort sett gjort det mulig å få en god pekepinn på de opprinnelige forslagene. I resultatene er det nærmere redegjort for disse tilfellene. Eneste unntaket fra dette er mellompartiene i statsbudsjettet for 2001. De møtte Ap til budsjettforhandlinger uten egne prinsipale forslag. En mulighet for å komme rundt dette problemet ville vært å se på i hvilken retning bevilgningsforslagene til regjeringen går etter budsjettforliket - ble det påplussning, nedskjæring eller status quo? Det faktum at Ap la fram et alternativt budsjett for 2000 før forliket med mellompartiene, gjør det mulig å sammenlikne resultatet av forliket med det som forlikspartneren til Bondevik-regjeringen opprinnelig foreslo. Da viser det seg at saker som ble påplussset gjennom forliket ikke nødvendigvis ble foreslått med økt bevilgning i Aps alternative opplegg. Grunnen kan være den at partiene må "bruke opp" en utvidet ramme etter rammevedtaket, heller enn at forlikspartneren har trumfet gjennom påplussninger i den konkrete saken. Dette er mao. en upålitelig metode for å skaffe rede på mellompartienes egentlige oppfatning om bevilgningene i vårt utvalg saker på 2001-budsjettet. Usikkerheten knyttet til mellompartienes standpunkter i dette budsjettet er betydelig redusert ved at resultatene også fra de tre foregående års budsjetter legges til grunn for den endelige rangeringen av partiene.

Metoden som beskrevet over, er ikke fri for problemer. I det følgende skal det pekes på tre problematiske forhold:

- Måleproblemet
- Saksutvalget
- Forholdet posisjon/opposisjon

Måleproblemet:

Er det gitt at viljen til å bruke offentlige midler på miljøformål er det beste målet på partienes innsats innen dette saksfeltet? For det første handler ikke miljøpolitikk bare om bevilgninger over statsbudsjettet. Noen vil kunne hevde at god næringspolitikk er god miljøpolitikk - økonomisk sunne bedrifter vil ha større mulighet til å ta miljøhensyn. For det andre dreier miljø seg også om holdninger og verdier. Enkelte vil mene at det verdisynet politikken deres bygger på er vel så viktig som bevilgninger. Ved å understreke enkeltmenneskets og bedriftenes eget ansvar for miljøet, tones betydningen av politikernes pengebruk ned. For det tredje er bevilgningene over store og sammensatte kapitler i saksutvalget, som jernbane- og vegformål ikke nødvendigvis udelt positive eller negative for f.eks miljøet. Bygging av jernbane betyr ofte store naturinngrep og enkelte vegprosjekter kan dempe lokal støy- og forurensningsbelastning.

Alle disse innvendingene har avgjort noe for seg. Svært mange politiske vedtak har virkninger for miljøet - på godt og vondt. Andre aktørers handlinger er ofte vel så viktige som politikernes i forhold til miljøet. Et godt formål kan ofte komme i konflikt med andre gode - som f.eks å bygge en ny jernbanetrasé eller å ta vare på en våtmark. Men for den første innvendingens vedkommende, vil virkningene av ulike politiske partiers innsats være vanskelig å måle. De vil ofte være indirekte og spre seg utover lang tid, og politiske vedtak/utforming av praktisk politikk vil ofte være kompromisser mellom flere partier. Det kan være vanskelig å avgjøre hvem som har bidratt med hva. Det ligger derfor langt utenfor rammene for en rapport som dette å forfølge problemstillinger av typen: Hva har den samlede næringspolitikken å si for miljøet? Innvending nummer to er først og fremst av ideologisk karakter. Betydningen av ideologi er det også ytterst vanskelig å få grep om. Derfor kan slike

innvendinger likeså gjerne brukes av politikere til å skjule seg bak for å slippe og gjøre noe mer konkret f.eks i forhold til miljøproblemer. Det ligger derfor utenfor denne rapportens rammer å skulle ta stilling til virkningen av de enkelte partienes ideologier i miljøpolitikken. Det ville lett ende opp i synsing og spekulasjon. Men i innledningen er det tatt med en del sitater fra denne undersøkelsens utgangspunkt – Stortingets behandling av regjeringens forslag til oppfølging av ”Vår felles framtid”. Disse sitatene kan for det første gi en pekepinn om hvilke ideologiske forskjeller det er mellom de norske partiene i synet på miljøpolitikken. Og for det andre kan de si noe om hvilke sider ved dette store saksfeltet de ulike partiene vektlegger. Den tredje innvendingen kunne vært møtt ved å gå de enkelte postene under hver store sak nærmere etter i sømmene. Men det ville vært en svært ressurskrevende oppgave å finne opplysninger om miljøkonsekvensene i den grad slikt finnes om hver enkelt veg- og jernbaneanbygging. Det er ikke mulig å få til dette innenfor rapportens rammer.

Vi må nøye oss med å regne jernbanebevilgninger alt overveiende til fordel for miljøet, og påplussninger i vegbudsjettet som alt overveiende negativt for samme formål. Det siste ut fra en svært sannsynlig sammenheng mellom økt vegbygging og vekst i trafikken². Det må da tas høyde for at enkelte prosjekter innen de to nevnte saksfeltene også kan medføre motsatte virkninger. Rapporten tar mao. ikke til orde for at det ikke går an å gjøre en god politisk innsats for miljøet også utenom bevilgnings saker. Men vi må ut fra de tilgjengelige ressursene til rapporten nøye oss med å bruke den indikatoren på vilje til å tilgodese miljøformål som er lettest å måle, nemlig bevilgningsforslagene.

Saksutvalget:

Rapportens saksutvalg ble fastlagt i 1991, forut for førsteutgaven. Bare saker knyttet til momenter i Brundtlandkommisjonens rapport som det er realistisk at norske partier kan ha noen innflytelse over, ble tatt med. Dette utvalget ble forsøkt holdt konstant gjennom de tre neste undersøkelsene for å muliggjøre sammenlikning fra gang til gang. Er det gitt at de sakene som for ti år siden ble utpekt som de mest aktuelle, også er det i dag? For det første har det skjedd visse endringer i budsjettoppsettet med betydning for utvalget. F.eks inneholder kapittel 1442 ”Vannmiljø-, avfalls- og spesialavfallstiltak” mye av det samme som det tidligere kapitlet ”Særlige tiltak mot forurensninger” (1448). Det førstnevnte kapitlet har på sin side i budsjettet for 1999 byttet navn til ”Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet”. For det andre har det falt fra enkelte saker. Dette gjelder bl.a. kapitlet ”Forskning og utvikling av andre energikilder”/”Energiforskning” (1822), som forsvant etter 93-budsjettet. Disse to formålene har riktignok begge kommet inn i budsjettet igjen, men henholdsvis som post under enøk-kapitlet³, og som eget kapittel med annet nummer. For det tredje har det kommet en god del helt nye kapitler og poster med betydning for miljøet. Av disse kan f.eks nevnes ”Bistand til Sentral- og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak”, kap. 0197 fom. 92-budsjettet og ”Tilskudd til NO_x-tiltak” i sjøfarten, kap. 0941, post 72 fom. 96-budsjettet. Dette kapitlet forsvant igjen fom. 2001-budsjettet, da denne ordningen ble avviklet. Det førstnevnte kapitlet har også skiftet navn fom. 99-budsjettet – til ”Bistand til ikke-ODA godkjente land og internasjonale miljøtiltak” men innholdet er omtrent det samme som før. For det fjerde finnes det saker som kanskje allerede fra starten av undersøkelsen burde vært med. Dette gjelder f.eks returordningen for bilvrak (nå under kap.1441, Statens forurensningstilsyn, med eget kapittel helt fram tom. 1998-budsjettet), og Direktoratet for naturforvaltning (1427), som bl.a. går på vern av biologisk mangfold. Det at de aktuelle budsjetts sakene stadig er i endring, og at flere saker er utelatt, gjør at saksutvalget er vesentlig utvidet fra og med 1999- utgaven av undersøkelsen. Alle de mest relevante sakene på statsbudsjettet er nå forsøkt tatt med.⁴ Dette justeres for hvert nytt statsbudsjett. Siden utvalget da forhåpentligvis til enhver tid vil være dekkende for saksfeltet, vil resultatene i framtidige rapporter likevel kunne sammenliknes fra

år til år uavhengig av bortfall og nye saker. I denne utgaven er imidlertid saksutvalget redusert igjen, i og med at alle utviklings sakene er tatt bort, og miljøprofilen "rendyrket". Men også i alle de tidligere undersøkelsene er miljøsakene skilt ut og resultatene fra disse presentert for seg.

Forholdet mellom partier i posisjon og opposisjon:

Er det ikke slik at denne metoden favoriserer de partiene som ligger på ytterfløyene, og aldri behøver å ta ansvar for sine forslag? Hver eneste undersøkelse har gitt SV plassen som det mest miljø- og utviklingsvennlige partiet, mens Frp har inntatt en like sikker plass som det minst velvillige partiet overfor disse formålene. Hva ville skjedd om SV eller Frp hadde havnet i posisjon? Ville henholdsvis påplusninger og nedskjæringer vært like friske? En liten pekepinn får man ved å følge utviklingen i bevilgningsforslagene til Ap og mellompartiene gjennom hele perioden fra 1988-89. Disse partiene har byttet på å være i posisjon og opposisjon tre ganger. Det kan virke som om regjeringsmakt virker noe hemmende på bevilgningsiveren, mens opposisjon slakker de økonomiske tøylene⁵. Det kan derfor være grunn til å tro at metoden innebærer en viss favorisering av ytterpartier. Men avstanden mellom SV og Frp på hver sin side, og de andre partiene er såvidt stor at posisjonseffekten neppe ville oppveid hele denne forskjellen. Den parlamentariske situasjonen spiller også inn. Gjennom hele perioden fra 1988 og framover har det vært mindretallsregjeringer i Norge. Regjeringen får mao. ikke bevilget mer til et formål enn hva det er flertall for på Stortinget. Dette betyr at de faktiske bevilgningene i mange enkeltsaker blir mindre enn om regjeringen hadde hatt rent flertall alene. Og omvendt kan også bevilgningene i andre saker bli større enn om regjeringen var i flertall. Hva har den nye prosedyren for budsjettbehandlingen hatt å si for ytterpartienes forslag? Ingen forslag om store påplusninger eller nedskjæringer i enkeltsaker kommer lenger til avstemming i selve Stortinget, da rammene allerede er vedtatt forut for komitebehandlingen. Dette synes likevel ikke å ha økt "uansvarligheten" ved framsetting av prinsipale forslag i de alternative budsjettopleggene.

Problemstilling B)

For å utfylle bildet fra undersøkelsen av de enkelte partienes bevilgningsforslag i miljø- og utviklings saker på statsbudsjettet, er også følgende problemstilling tatt med:

Hvilke partier har oftest vært enige om bevilgningene til miljøsaker siste to år, og hvordan har utviklingen vært gjennom hele stortingsperioden 1997-2001?

Av saksutvalget følger kildematerialet til å besvare denne problemstillingen. De fire siste årene framgår det stort sett av komiteinnstillingene hvilke prinsipale forslag de ulike partiene framsetter, og dermed hvilke partier som er enige om størrelsen på bevilgningene i disse sakene. Ut fra dette er det satt opp en oversikt ved hver budsjettbehandling over hvilke partier som oftest er enige. Men for noen partiers vedkommende mangler opplysninger om prinsipale bevilgningsforslag i noen saker. Disse har ikke kunnet bli med i oversikten. Dette er spesielt problematisk i budsjettet for 2001, hvor mellompartiene ikke har prinsipale forslag.

3. BRUNDTLANDKOMMISJONENS ANBEFALINGER

Under siteres det sentrale anbefalinger fra Brundtlandkommisjonens rapport "Vår felles framtid". Det er lagt vekt på at anbefalingene skal være relevante for norsk politikk på de aktuelle områdene⁶. Tallene i parentes refererer til sidetall i den norske utgaven. Navn og

nummer på kapitlene/postene viser til statsbudsjettet for 2001. Noen av kapitlene/postene har vært ført opp med andre navn og numre tidligere år.

Drivhuseffekten:

Allerede tidlig i rapporten regnes drivhuseffekten opp blant de miljøproblemene som truer med å endre kloden radikalt. For å motvirke global oppvarming tar kommisjonen til orde for fire ulike strategier:

- bedre registrering og vurdering av det som skjer
 - utvidet forskning for å vite mer om årsaker, mekanismer og virkninger av ulike fenomener
 - utvikling av en internasjonalt omforent politikk for å redusere gassutslipp som skaper problemer
 - tilslutning til strategier som er nødvendige for å redusere skade og motvirke klimaendring og stigende havnivå (132)
- Kapitler i statsbudsjettet: Utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet m.v. (kap.1301, post 21), tilskudd til rasjonell og miljøvennlig transport (kap.1301, post 70), riksveginvesteringer (kap. 1320, post 30), NSB (kap. 1350, 1351), CO₂-avgift i petroleumsvirksomheten (kap. 5508, post 70), avgift på bensin (kap.5536, post 76), autodieselavgift (kap.5536, post 77), avgift på mineralolje (kap.5542, post 70), CO₂-avgift på mineralske produkter (kap.5543, post 70) og avgift på flyging av passasjerer (kap.5580, post 72). Til dels SFT (kap.1441), lokal og regional planlegging (kap.1463) og omlegging av energibruk og energiproduksjon (kap.1825).

Energi:

Kommisjonen slår fast at en sikker og forsvarlig energipolitikk er avgjørende for en bærekraftig utvikling. Forhold som industrialisering, landbruksutvikling og hurtig befolkningsvekst i fattige land øker behovet for energi. Blant kommisjonens anbefalinger for å dempe veksten i det globale energiforbruket finner vi:

”Energiøkonomisering må være spydspissen i en nasjonal energipolitisk strategi for bærekraftig utvikling.” (22)

”De betydelige omlegginger som er nødvendige i forhold til det nåværende energiforbruksmønster, vil ikke kunne oppnås gjennom markedsmekanismer alene...Dersom de senere års framgang med hensyn til effektivisering av energiforbruket skal kunne fortsette, vil regjeringene måtte gjøre slik effektivisering til en klar målsetting ved fastsettelse av prisene på energi til forbruker.” (22)

Selv om skatt på energi sjelden er innført for å stimulere til utforming og bruk av effektiviseringstiltak, kan dette bli resultatet hvis prisen stiger over et visst nivå.” (148)

”En bærekraftig energipolitikk medfører tiltak for:

- energieffektivisering og – økonomisering, slik at sløsing med primærressursene reduseres til et minimum
- folks helse, farer for sikkerheten som energikildene innebærer, må erkjennes
- vern av biosfæren og avverging av mer lokale former for forurensning.” (127)

- Kapitler i statsbudsjettet: Omlegging av energibruk og energiproduksjon (kap. 1825) og energiforskning (kap.1830). Til dels lokal og regional planlegging (kap.1463) og CO₂-avgift (kap. 5508, post 70).

Forurensning:

For å beskrive- og forklare forurensningsproblemene legges det i rapporten særlig vekt på den hurtige produksjons- og forbruksveksten i de rike landene etter 2.verdenskrig. Kommisjonen omtaler forurensning bl.a på følgende måte:

”Bærekraftig utvikling forutsetter at de skadelige virkningene på luftkvalitet, vannkvalitet og andre naturelementer reduseres så mye som mulig slik at økosystemenes særegenhet opprettholdes.” (44)

”Alle stater bør iverksette tiltak som gir en akseptabel luftkvalitet.” (134)

”Det er avgjørende at industrien, regjeringen og publikum har klare målsettinger i arbeidet med industriforurensning og ressursforbruk.” (161)

- Kapitler i statsbudsjettet: Positiv miljømerking (kap.862), tilskudd til NO_x-tiltak (bare 2000- budsjettet, kap.941, post 72), SFT (kap.1441), miljødata, forurensning og miljøeffektivitet (kap.1442), miljøovervåking og akutt forurensning (kap.1443), , lokal og regional planlegging (kap.1463), svovelavgift på mineralske produkter (kap.5543, post 71), avgift på trikloretan (kap. 5547, post 70) og avgift på tetrakloretan (kap. 5547, post 71). Til dels utredninger vedrørende miljø, trafikksikkerhet m.v. (kap. 1301, post 21), tilskudd til rasjonell og miljøvennlig transport (kap.1301, post 70), riksveginvesteringer (kap. 1320, post 30), NSB (kap. 1350, 1351), avgift på bensin (kap.5536, post 76), autodieselavgift (kap.5536, post 77), avgift på mineralolje (kap.5542, post 70), CO₂-avgift på mineralske produkter (kap.5543, post 70) og avgift på flyging av passasjerer (kap.5580, post 72).

Avfall/gjenbruk:

Farlig avfall medfører forurensningsfare i form av avrenning fra deponier, forurensende gasser fra burning, og direkte dumping i havet. Kommisjonen har en klar strategi for å minske avfallsproblemet:

”Overordnet politikk må være å redusere mengden avfall og omgjøre en økende mengde til ressurser for bruk og gjenbruk.” (166)

- Kapitler i statsbudsjettet: Avgift på sluttbehandling av avfall (kap. 5546, post 70), grunnavgift på engangsemballasje for drikkevarer (kap.5559, post 70), miljøavgift på kartong (kap. 5559, post 71), miljøavgift på plast (kap. 5559, post 72), miljøavgift på metall (kap. 5559, post 73) og miljøavgift på glass (kap. 5559, post 74) . Til dels SFT (kap.1441), miljødata, forurensning og miljøeffektivitet (kap. 1442) og lokal og regional planlegging (kap.1463).

Landbruk:

Kommisjonen betrakter vern av landbruksressursene som en presserende oppgave. Såvel dyrkingsjorda som fiske- og skogressursene er forvaltet feil mange steder i verden. Det trengs derfor en omlegging av produksjonsformene i landbruket:

”En framtidig økning i produktivitet i både utviklede og utviklingsland bør bygge på metoder som kontrollerer bruken av vann og landbrukskjemikalier, og som bruker mer organisk gjødsel og biologiske metoder for bekjemping av skadedyr. Disse alternativene kan bare fremmes ved en landbrukspolitikk som bygger på økologiske realiteter.” (51)

”Derfor må regjeringene stimulere økt forbruk av organiske plantenæringsstoffer som et tillegg til kjemikaliene. Kontroll av skadedyr må også i større grad baseres på bruk av biologiske metoder.” (105)

- Kapitler i statsbudsjettet: Statens landbruksstilsyn (kap. 1110), miljørettet prosjektarbeid (kap. 1140, post 77) og miljøavgift på plantevernmidler (kap.5545, post 71).

Forskning:

Betydningen av forskning understrekes bl.a. i forhold til omlegging av energiproduksjonen fra fossile brensler/atomkraft til fornybare kilder:

”Høyeste prioritet må gis til forskning og utvikling av miljømessige og økologisk forsvarlige alternativer.” (22)

”Forskning, utvikling og prøveprosjekter bør tilføres nok kapital til å sikre rask utvikling og anvendelse.” (145)

- Kapitler i statsbudsjettet: Miljøvernforskning (kap. 1410).

Internasjonalt samarbeid:

Kommisjonen ser det som et paradoks at oppslutningen om store internasjonale organisasjoner som FN svekkes i en tid hvor de behøves mer en noen gang:

”Internasjonalt samarbeid blir stadig mer nødvendig for å styre den gjensidige økologiske og økonomiske avhengigheten.” (19)

- Kapitler i statsbudsjettet: Internasjonalt samarbeid (kap. 1470) og bistand til ikkeODA-godkjente land og internasjonale miljøtiltak (kap.0197).

Vern av mangfoldet i naturen:

Bevaring av artsmangfoldet er et tema som vies stor plass i rapporten. Av de tiltakene kommisjonen foreslår kan nevnes:

”Det nettverk av vernede områder verden vil trenge i framtiden, betyr at langt større områder må vernes i en eller annen form.” (21)

”Det er avgjørende for framtidig utvikling at mangfoldet i levende natur bevares. Planter, dyr og mikroorganismer må bevares i det miljø de er avhengig av for å eksistere.” (113)

”...de enkelte regjeringer bør ... stimulere til individuelt, samfunnsmessig og organisasjonsmessig ansvar for bevaring av genreservoarer.” (115)

”Myndighetene bør ta stilling til hvor mange flere områder det er nødvendig å verne, spesielt med tanke på hvordan slike områder kan bidra til å nå nasjonale utviklingsmål og sørge for bevaring av genreservoarer.” (123)

- Kapitler i statsbudsjettet: Ressurs- og miljøtiltak i skogbruket (kap.1142, post 76), tilskudd til kalking og lokale fiskeformål (1427, post 70), biomangfold, friluftsliv og kulturminner (kap.1422), Statens naturoppsyn (kap.1426) og Direktoratet for naturforvaltning (kap.1427 - post 70). Til dels lokal og regional planlegging (kap.1463).

I de neste kapitlene ser vi på regjeringens budsjettforslag for 2000 og 2001 i sakene under hvert av de omtalte områdene, og de enkelte partienes bevilgningsforslag i forhold til faktisk bevilgning over foregående års statsbudsjett.

4. PARTIENE OG STATSBUDDSJETTET

4.1 Budsjett 2000 - Oversikt over og omtale av regjeringens bevilgningsforslag til miljø saker

Drivhuseffekten

Tab. 4.1.1: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for drivhuseffekten, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.forslag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Utredninger vedr. miljø m.m. (1301.21)	12,5	12,8	13,2	0,4	3
Tilsk. til rasj. og miljøvennl. transp. (1301.70)	34,2	35,4	28,9	-6,5	-18
Riksveginvesteringer (1320.30)		4053,0	4079,6	26,6	1
NSB (1350 – 51)	4283,8	4528,0	4933,1	405,1	9
CO ₂ -avgift i petroleumsvirks. (5508.70)	3500,0	3645,0	3200,0	-445,0	-12
Avgift på bensin (5536.76)	11300,0	9950,0	10150,0	200,0	2
Autodieselavgift (5536.77)	3830,0	4425,0	4745,0	320,0	7
Avgift på mineralolje (5542.70)		0	380,0	380,0	
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543.70)	0	4200,0	4300,0	100,0	2
Avgift på flyging av passasjerer (5580.72)	931,5	940,0	1180,0	240,0	26

Den betydelige økningen til jernbaneformål skyldes i all hovedsak en teknisk omlegging av prinsippene for budsjettering, og representerer således ingen reell aktivitetsvekst.

Nedskjæringen i CO₂-avgiften på sokkelen har sin årsak i behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 1999. Da vedtok Stortinget at regjeringen skulle se på muligheten for å differensiere CO₂-avgiften mellom gamle og nye felt for å stimulere til økt feltutbygging. Regjeringen har ikke gått inn for en slik differensiering, da den fryktet at det ville føre til samfunnsmessig ugunstige investeringsbeslutninger. I stedet har regjeringen foreslått en generell reduksjon i CO₂-avgiften på sokkelen.

Den nye avgiften på mineralolje ble foreslått innført fra 1/1-2000 for å unngå en overgang til fyringsolje som følge av økt elektrisitetsavgift.

Avgiften på flyging av passasjerer ble igjen tilbakeført til en avgift på passasjerer og ikke seter, slik som det var i budsjettet for 1999.

Energi

Tab. 4.1.2: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for energi, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Omlegging av energibruk og energipr. (1825)	193	248,5	355,0	106,5	43
Energiforskning (1830)	186,8	174,5	211,4	36,9	21

Nesten hele økningen på kap.1825 er foreslått innenfor post 72, tilskudd. Og da til investeringer i produksjon og bruk av nye og fornybare energikilder, spesielt varmeanlegg (vannbåren oppvarming) og vindkraft.

Økningen på energiforskningskapitlet skyldes en styrking av forskningsinnsatsen gjennom Norges forskningsråd, spesielt forskningen i skjæringsfeltet energi/miljø.

Forurensning

Tab. 4.1.3: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for forurensning, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Positiv miljømerking (862)	2,5	2,5	2,5	0	0
Tilskudd til NO _x -tiltak (941.72)	6,5	6,5	6,5	0	0
SFT (1441)	298,722	574,509	588,215	13,706	2
Miljødata, forurensning og miljøeff. (1442)	121,572	49,061	58,587	9,528	19
Miljøovervåking og akutt forurensn. (1443)	56,793	56,393	99,308	42,985	76
Regional og lokal planlegging (1463)	69,889	60,059	70,393	10,334	17
Svovelavgift på mineralske prod. (5543.71)	0	130,0	235,0	105,0	81
Avgift på trikloreten (5547.70)		0	23,0	23,0	
Avgift på tetrakloreten (5547.71)		0	15,0	15,0	

Veksten i forslaget på kapittel 1442 gjelder i all vesentlighet større satsing på informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier, og klima- og energitiltak.

Den sterke økningen på kapittel 1443 er i hovedsak av teknisk karakter. Det dreier seg om en overføring fra kap. 1441 (SFT) for å samle alle overvåkings-, beredskaps- og kontrollutgifter innenfor oljevern under samme kapittel.

Regional og lokal planlegging er foreslått styrket med flere midler til energi - og klimaplaner i kommunene og fylkeskommunene, og støtte til frivillige organisasjoners arbeid med Lokal Agenda 21.

Svovellavgiften på mineralske produkter ventes å gi høyere inntekter pga. innføring av differensiert avgift på diesel ut fra svovelinhold. Begrunnelsen er å få en raskere oppnåelse av et EU-fastsatt mål om max. 0,005 vektprosent svovel i dieselen.

De nye avgiftene på tri- og tetrakloreten kommer som en oppfølging av Grønn skattekommisjon. En interdepartemental arbeidsgruppe foreslo innføring av avgift på disse helse- og miljøskadelige kjemikaliene fra 1/1-2000.

Avfall/gjenbruk

Tab. 4.1.4: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for avfall/gjenbruk, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Da alle disse sakene var nye på statsbudsjettet for 1999 eller 2000, er det ingen bevilgning for 1998.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Avgift på sluttbehandling av avfall (5546.70)		600,0	523,0	-77,0	-13
Grunnavgift på engangsemballasje (5559.70)		0	260,0	260,0	
Miljøavgift på kartong (5559.71)		0	13,0	13,0	
Miljøavgift på plast (5559.72)		0	63,0	63,0	
Miljøavgift på metall (5559.73)		0	11,0	11,0	
Miljøavgift på glass (5559.74)		0	28,0	28,0	

Budsjettforslaget for 2000 innebærer en omlegging av avgiftssystemet for drikkevareemballasje. Grunnavgiften består, men miljøavgiften differensieres etter emballasjens innhold og art. Dette ut fra en tanke om at sannsynligheten for at emballasjen havner i naturen er avhengig av innholdet, og at den potensielle skaden på naturen er avhengig av emballasjens art.

Landbruk

Tab. 4.1.5: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for landbruk, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Statens landbrukstilsyn (1110)	68,729	79,368	88,519	9,151	12
Miljørettet prosjektarbeid i jordbr. (1140.77)	32,954	27,524	31,182	3,658	13
Miljøavgift på kunstgjødsel (5545.70)	165,175	165,175	0	-165,175	-100
Miljøavgift på plantevernmidler (5545.71)	22,0	45,0	60,0	15,0	33

Økningen i forslaget til Statens landbrukstilsyn har sitt opphav i et ønske om å styrke norsk plantehelse/gjøre norsk planteproduksjon mer robust, bl. a for å redusere behovet for

plantevernmidler. Miljørettet prosjektarbeid styrkes for å øke kompetansen i forvaltningen på økologisk rensing, erosjon og tap av næringsstoffer.

Miljøavgiften på kunstgjødsel er foreslått fjernet fra og med budsjettet for 2000. Grunnen er et ønske om å få ned kostnadsnivået i landbruket, og få et avgiftsnivå på linje med andre land.

Målet om mindre avrenning og tap av næringsstoffer skal oppnås gjennom målrettede tiltak, jfr. styrkingen av kapittel 1140. Den forholdsvis ferske avgiften på plantevernmidler er foreslått øket for å oppnå den ønskede reduksjonen i bruken av disse midlene.

Miljøvernforskning

Tab. 4.1.6: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljøvernforskning, regjeringens forslag til bevilgning til den samme saken over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	End- ring i %
Miljøvernforskning (1410)	231,835	225,835	219,713	-6,122	-3

Den beskjedene nedgangen skyldes en ren budsjett-teknisk justering. En post omhandlende en miljøforskningsavtale med EU er foreslått overført til KUFs budsjett.

Internasjonalt samarbeid

Tab. 4.1.7: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for internasjonalt samarbeid, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	End- ring i %
Bistand til Sentr.- og Øst-Europa m.m. (0197)	415,664	109,2	270,2	161,0	147
Internasjonalt samarbeid m.m.. (1470)	73,11	65,786	69,513	3,727	6

Den store veksten i forslaget til bevilgning under kap. 0197 skyldes påslag på posten atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa, som bl.a skal bidra til å gi et bedre miljø i disse landene.

Vern av mangfoldet i naturen

Tab. 4.1.8: Bevilgning over statsbudsjettet for 1999 til miljø saker av betydning for vern av mangfoldet i naturen, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000, samt endring fra 1999 til 2000 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1998 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1998 (mill.kr)	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Regj.for- slag 2000 (mill.kr)	Endring 99-00 (mill.kr.)	Endring i %
Ressurs- og miljøtiltak i skogbruket (1142.76)	26,373	22,633	23,174	0,541	2
Biomangfold, friluftsliv og kulturminner (1422)	10,384	8,699	12,679	3,98	46
Statens naturoppsyn (1426)	59,058	60,822	64,065	3,243	5
Direktoratet for naturforvaltning (1427)	213,279	256,149	277,901	21,752	9
Tilsk. til kalking og lok. fiskeform. (1406.70)	105,1	110,1	110,1	0	0

Veksten innenfor det i utgangspunktet beskjedne kapitlet 1422 skyldes to ting: driftsutgifter til et offentlig utvalg som skal utrede mål og virkemidler i kulturminneforvaltningen, og styrking av fylkesmennenes arbeid med å sikre allmennhetens tilgang til kyst- og strandsonen.

DNs budsjettøkning sprer seg på mange underområder: Den bunner i mer midler til arbeidet med å styrke villaksstammene, økte rovvilterstatninger, større statlige erverv til verneområder, og en styrking av DNs miljøovervåkingsfunksjoner.

4.2 Budsjett 2000 - Oversikt over og omtale av partienes innsats i miljø sakene

Drivhuseffekten

Tab. 4.2.1: Stortingspartiernes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for drivhuseffekten målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Utredninger vedr. miljø m.m. (1301.21)	3	3	3	3	3	3	-48
Tilsk. til rasj. og miljøvennl. transp. (1301.70)	-18	-18	-18	-18	-18	-18	-49
Riksveginvesteringer (1320.30) (+ = -)	0	-1	-1	-1	-1	-21	-34
NSB (1350 – 51)	24	9	9	9	9	6	-19
CO ₂ -avgift i petroleumsvirksomhet. (5508.70)	-10	-12	-12	-12	-12	-28	-64
Avgift på bensin (5536.76)	2	2	2	2	2	-1	-37
Autodieselavgift (5536.77)	7	7	7	7	7	4	-23
Avgift på mineralolje (5542.70) ⁷	0	-100	0	0	0	-100	-100
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543.70)	57	2	2	2	2	2	1
Avgift på flyging av passasjerer (5580.72)	26	26	26	26	26	19	-100

Det er verdt å merke seg at SV ikke lenger foreslår nedskjæring i riksveginvesteringene. Partiets forslag innebærer nullvekst, dog med økte investeringer i Nord-Norge ut fra distriktpolitiske hensyn, og tilsvarende nedskjæring i investeringene i sentrale strøk (E6 gjennom Vestfold).

Høyre, og spesielt Frp, fortsetter å foreslå til dels betydelige økninger i riksveginvesteringene. Det er etter disse partienes mening et stadig voksende etterslep i bevilgningene til riksveginvesteringer i Norge. Stortingsflertallet har da heller ikke bevilget mer penger til dette formålet de siste årene.

Mens mellompartiene ønsket klart høyere bevilgninger til NSB enn AP på midten av 90-tallet, har disse tre partiene i regjeringsposisjon vært helt på linje med AP. I 2000-budsjetter er det bare SV som ønsker en reell bevilgningsøkning til jernbaneformål.

Budsjettforslagene for 2000 innebærer et markant skille i partienes syn på CO₂-avgiften på sokkelen. Mens alle partiene i større eller mindre grad har støttet økning i denne avgiftssatsen gjennom 90-tallet, går nå samtlige inn for en nedskjæring. Regjeringens nedskjæringsforslag som i større eller mindre grad får støtte, var begrunnet ut fra ønsket om å stimulere til økt feltutbygging, jfr. kommentarene til budsjettforslaget.

Når det gjelder drivstoffavgiftene foreslår ikke SV lenger vesentlige påplussninger i avgiftssatsene. Dette partiet er nå på linje med de andre, unntatt Høyre og Frp. Høyre ønsker moderate nedskjæringer i bensinavgiften og moderat påplussning av autodieselavgiften, og Frp går inn for drastisk reduksjon av begge avgiftene. Det er kun med forslaget til markant høyere CO₂-avgiften på mineralske produkter SV nå skiller seg klart ut fra mellompartiene og AP. Både Ap, Høyre og Frp er i mot innføringen av avgiften på mineralolje, som Regjeringen foreslo for å unngå økt bruk av fyringsolje ved økning i elavgiften.

Frp er også helt i mot avgiften på flyreiser.

Energi

Tab. 4.2.2: Stortingspartienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for energi målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Omlegging av energibruk og energiopr. (1825)	154	43	43	43	43	10	-57
Energiforskning (1830)	107	21	21	21	21	21	-5

Mellompartiene fortsetter å foreslå betydelig økning til enøkformål og alternativ energi. Men bevilgningsforslaget i 2000-budsjettet ligger stadig lavere enn de faktiske bevilgningene til slike formål tidlig på 90-tallet.

Nå støtter AP mellompartienes satsing på dette området i motsetning til da AP var regjeringsparti midt på nitti-tallet. Da skar partiet drastisk ned på disse bevilgningene, mens mellompartiene ønsket store påplussninger. På hver sin fløy skiller SV seg ut med store påplussningsforslag, og Frp med til dels betydelige nedskjæringsforslag. Men SV tar ikke lenger opp forslaget sitt fra et par år tilbake om å avsette et fond på en milliard kroner til energiforskning.

Forurensning

Tab. 4.2.3: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøraker av betydning for forurensning målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Positiv miljømerking (862)	0	0	0	0	0	0	-8
Tilskudd til NO _x -tiltak (941.72)	0	0	0	0	0	0	0
SFT (1441)	30	2	2	2	2	0	1
Miljødata, forurensning og miljøeff. (1442)	19	19	19	19	19	9	-32
Miljøovervåking og akutt forurensn. (1443)	76	76	76	76	76	76	50
Regional og lokal planlegging (1463)	34	2	17	17	17	9	-42
Svovellavgift på mineralske prod. (5543.71)	81	81	81	81	81	81	-54
Avgift på trikloreten (5547.70) ⁷	0	0	0	0	0	-100	-100
Avgift på tetrakloreten (5547.71) ⁷	0	0	0	0	0	-100	-100

Frp foreslår i motsetning til midt på 90-tallet ikke lenger større bevilgninger til Statens Forurensningstilsyn enn AP. Nå er det bare Høyre som ønsker mindre penger til SFT enn Frp. For øvrig ønsker Frp jevnt over betydelig lavere bevilgning enn de andre partiene i sakene som gjelder forurensningskontroll i statsbudsjettet for 2000. Eneste unntak er satsingen på NO_x-reducerende tiltak i fiskeflåten. Frp har også fått Høyre med seg i motstanden mot innføring av nye avgifter på de miljø- og helseskadelige kjemikalierne tri- og tetrakloreten. Ap og mellompartiene er helt samkjørte, med unntak av et noe lavere påplussingsforslag fra Ap til regional og lokal planlegging. Dette i motsetning til situasjonen på midten av 90-tallet hvor mellompartiene i opposisjon foreslo til dels betydelige økninger i bevilgningene til disse sakene.

SV legger også fram langt mer moderate forslag til bevilgninger til forurensningskontroll enn den gang.

Avfall/gjenbruk

Tab. 4.2.4: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøraker av betydning for avfall/gjenbruk målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Avgift på sluttbehandling av avfall (5546.70)	-13	-13	-13	-13	-13	-13	-14
Grunnavgift på engangsemballasje (5559.70) ⁷	0	0	0	0	0	0	-1
Miljøavgift på kartong (5559.71) ⁷	0	0	0	0	0	0	0
Miljøavgift på plast (5559.72) ⁷	0	0	0	0	0	0	0
Miljøavgift på metall (5559.73) ⁷	0	0	0	0	0	0	0
Miljøavgift på glass (5559.74) ⁷	0	0	0	0	0	0	0

Både Høyre og Frp var egentlig i mot omlegging av avgiftssystemet for drikkevareemballasje allerede fra 2000-budsjettet, da disse partiene mente bransjen ikke hadde fått tilstrekkelig anledning til å uttale seg. Men de støtter omleggingen i prinsipp, med unntak for forslaget om å beholde grunnavgiften. Denne avgiften betrakter Høyre og Frp som en ren fiskal avgift uten miljøbegrunnelse i et system hvor emballasjeavgiftene bl.a graderes etter hvor miljøskadelig

emballasjen er. De ber derfor Regjeringen komme med forslag om et nytt system uten denne avgiften, men velger inntil videre i grove trekk å støtte det framlagte forslaget. Ellers slutter de andre partiene seg til forslaget. Det gjelder også en oppjustering av satsen for metall i budsjettforliket mellom Ap og mellompartiene. Dette ga noe høyere inntektsanslag for metallavgifter.

Landbruk

Tab. 4.2.5: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøsaker av betydning for landbruk målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Statens landbrukstilsyn (1110)	13	12	12	12	12	12	12
Miljørettet prosjektarbeid i jordbruket (1140.77)	?	13	13	13	13	-5	-63
Miljøavgift på kunstgjødsel (5545.70)	-9	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Miljøavgift på plantevernmidler (5545.71)	411	33	33	33	33	33	33

SV foreslår en meget beskjeden påplussning på kapittel 1140 (0,1 mill. kr.). Den er ikke spesifisert nærmere på post. Det er mao. vanskelig å vite om den gjelder post 77, miljørettet prosjektarbeid i landbruket eller ikke. Høyre ønsker et moderat kutt i denne posten, og Frp et drastisk.

Ap og mellompartiene er helt på linje i alle landbrukssakene.

Bare SV skiller seg ut i synet på miljøavgiftene i landbruket. Mens samtlige andre partier ønsker å avvikle avgiften på kunstgjødsel, går SV inn for å beholde den. Og det samme partiet foreslår vesentlig høyere avgiftssats på plantevernmidler enn det de andre er enige om.

Forskning

Tab. 4.2.6: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøvernforskning målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til den samme saken over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Miljøvernforskning (1410)	15	-7	-3	-3	-3	-4	-26

Igjen er det Frp og SV som skiller seg markert ut fra de andre, på hver sin fløy. Mens SV ønsker å styrke miljøvernforskning, går Frp inn for en svekket bevilgning.

Internasjonalt samarbeid

Tab. 4.2.7: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for internasjonalt samarbeid målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Bistand til Sentr.- og Øst-Europa m.m. (0197)	195	147	147	147	147	331	-85
Internasjonalt samarbeid m.m.. (1470)	22	6	6	6	6	6	-3

Påplussning til bistandsprogrammet for Sentral- og Øst-Europa som bl.a omfatter støtte til atomsikkerhetstiltak i Nordvest-Russland, er Høyres store fanesak innenfor vårt saksutvalg i 2000-budsjettet.

Men de andre partiene går også inn for til dels betydelige økninger på dette kapitlet. Unntaket er Frp, som ønsker drastisk reduksjon i bevilgningen.

SV foreslår langt mindre påplussning på kap. 1470 enn de to foregående åren

Vern av mangfoldet i naturen

Tab. 4.2.8: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for vern av mangfoldet i naturen målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 1999.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Ressurs- og miljøtiltak i skogbruket (1142.76)	?	2	2	2	2	2	2
Naturvern og kulturminnevern (1422)	46	46	46	46	46	46	-28
Statens naturoppsyn (1426)	22	5	5	5	5	-7	-3
Direktoratet for naturforvaltning (1427)	16	9	9	9	9	5	-21
Tilskudd til kalking og lok. fiskeformål (1406.70)	36	0	0	0	0	0	18

SV ønsker en påplussning på 4,2 millioner til kap. 1142, men partiet gjør ikke rede for hvilken eller hvilke poster det vil tilgodese. Det er derfor umulig å si om hele eller deler av påplussningsforslaget gjelder ressurs- og miljøtiltak i skogbruket, post 76.

Også i sakene som gjelder vern av mangfoldet i naturen er AP og mellompartiene helt på linje.

Innenfor dette saksfeltet finner vi en av de få andre sakene i tillegg til SFT hvor Frp er for budsjettøkning - tilskudd til kalking og lokale fiskeformål. I følge dette partiet bør de offentlige midlene settes inn der de gir størst virkning, og hvor miljøproblemen er reelle, slik som i forhold til fiskedød som følge av sur nedbør. Dette tiltaket vil øke inntektene for grunneiere og lokalsamfunn, og gi befolkningen bedre rekreasjonsmuligheter. Det er faktisk bare SV som foreslår mer til dette formålet enn Frp i 2000-budsjettet. De øvrige partiene går inn for frys i bevilgningen.

4.3 Budsjett 2001 - regjeringens bevilgningsforslag til miljø saker

Drivhuseffekten

Tab. 4.3.1: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for drivhuseffekten, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.forslag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	Endring i %
Utredninger vedr. miljø m.m. (1301.21)	12,8	13,2	9,2	4,0	-30
Tilsk. til rasj. og miljøvennl. transp. (1301.70)	35,4	28,9	10,0	-18,9	-65
Riksveginvesteringer (1320.30)	4053,0	4024,6	3947,8	-76,8	-2
NSB (1350 – 51)	4528,0	4903,1	4891,7	-11,4	0
CO ₂ -avgift i petroleumsvirks. (5508.70)	3645,0	3200,0	3100,0	-100,0	-3
Avgift på bensin (5536.76)	9950,0	10150,0	9091,0	-1059,0	-10
Autodieselavgift (5536.77)	4425,0	4745,0	4203,0	-542,0	-11
Avgift på mineralolje (5542.70)	0	345,0	553,0	208,0	60
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543.70)	4200,0	4325,0	3905,0	-420,0	-10
Avgift på flyging av passasjerer (5580.72)	940,0	1180,0	1490,0	310,0	26

Kapittel 1301, post 21 dekker utredninger som spenner over et vidt felt av temaer innen miljø og trafikksikkerhet. Forslaget for 2001 innebærer en nedtrapping av denne utredningsvirksomheten. Regjeringen ønsker å avvikle tilskuddene til rasjonell og miljøvennlig transport. Tilskuddene har blitt gitt over en tiårsperiode, og bærer nå mer preg av ordinære driftstilskudd enn tilskudd til utprøving og forsøk med nye drivstoffer/transportformer.

Den kraftige reduksjonen i bensinavgiften er begrunnet med ønsket om å dempe handelslekkasjen til Sverige, og belastningen for de som er avhengige av bil. Kuttet i autodieselavgiften har noe av den samme begrunnelsen - harmonisering av avgiftsnivået med Sverige.

Det store påslaget i mineraloljeavgiften har også samme begrunnelse som foregående år: Hindre overgang til oljefyring som følge av økt el-avgift.

CO₂-avgiften på mineralske produkter er foreslått satt ned for å bidra til lavere bensinpriser. Veksten i flypassasjeravgiften har sin årsak i en utvidelse av avgiftsgrunnlaget. Etter en innsigelse fra ESA - overvåkingsorganet for EØS-avtalen - er denne avgiften innført på alle flyvninger i Sør-Norge for ikke å favorisere innenlandsflyging framfor flyging til andre EØS-land.

Energi

Tab. 4.3.2: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøsaker av betydning for energi, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	End- ring i %
Omlegging av energibruk og energipr. (1825)	248,5	340,0	287,2	-52,8	-16
Energiforskning (1830)	174,5	196,4	202,7	6,3	3

I revidert budsjett for 2000 ble det vedtatt en reduksjon i kapittel 1825 på 57 millioner. Regjeringen legger mao. opp til å videreføre den reelle bevilgningen for 2000.

Forurensning

Tab. 4.3.3: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøsaker av betydning for forurensning, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	End- ring i %
Positiv miljømerking (862)	2,5	2,5	2,386	-0,114	-5
Tilskudd til NO _x -tiltak (941.72)	6,5	6,5	0	-6,5	-100
SFT (1441)	574,509	581,715	639,87	58,115	10
Miljødata, forurensning og miljøeff. (1442)	49,061	54,587	71,91	17,323	32
Statens beredskapsansvar mot akutt for. (1443)	56,393	92,808	41,933	50,875	-55
Regional og lokal planlegging (1463)	60,059	68,393	28,852	-39,541	-58
Svovelavgift på mineralske prod. (5543.71)	130,0	235,0	221,0	14,0	-6
Avgift på trikloreten (5547.70)	0	23,0	23,0	0	0
Avgift på tetrakloreten (5547.71)	0	15,0	15,0	0	0

Forslaget til økning i SFTs budsjett bunner i økte bevilgninger til nedbetaling av kommunale avløpstiltak.

På kapittel 1442 er økningsforslaget først og fremst en følge av budsjett-tekniske endringer. Lokal Agenda 21-midler er overført fra kap. 1463.

Nedgangen i forslaget til kap. 1443 er også av budsjett-teknisk karakter. Midlene til miljøovervåking er overført til kap. 1410, hvor alle bevilgninger til dette formålet nå er samlet.

I tillegg til overføring av LA21-midler, er reduksjonen under lokal og regional planlegging en følge av et effektiviseringskutt.

Avfall/gjenbruk

Tab. 4.3.4: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøsaker av betydning for avfall/gjenbruk, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	Endring i %
Avgift på sluttbehandling av avfall (5546.70)	600,0	523,0	491,0	-32,0	-7
Grunnavgift på engangsemballasje (5559.70)	0	284,0	339,0	55,0	19
Miljøavgift på kartong (5559.71)	0	14,0	15,0	1,0	7
Miljøavgift på plast (5559.72)	0	69,0	72,0	3,0	4
Miljøavgift på metall (5559.73)	0	20,0	21,3	1,3	7
Miljøavgift på glass (5559.74)	0	31,0	32,0	1,0	3

Miljøavgiftene på ulike typer emballasje er kun prisjustert, ellers er opplegget det samme som ble innført i foregående års budsjett.

Landbruk

Tab. 4.3.5: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøsaker av betydning for landbruk, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	Endring i %
Statens landbrukstilsyn (1110)	79,368	103,626	91,567	-12,059	-12
Miljørettet prosjektarbeid i jordbr. (1140.77)	27,524	31,182	33,102	1,92	6
Miljøavgift på plantevernmidler (5545.71)	45,0	60,0	60,0	0	0

Nedgangen i bevilgningsforslaget til Statens landbrukstilsyn skyldes bortfall av en engangsutgift til kjøp og renovering av en eiendom. Denne utgiften ble plussert på i forbindelse med budsjettforliket året før.

Miljøvernforskning

Tab. 4.3.6: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljøvernforskning, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	End- ring i %
Miljøvernforskning (1410)	225,835	221,713	313,93	92,217	42

Den store økningen til dette kapitlet er ikke reell, men en følge av at alle utgiftene til miljøovervåking nå er foreslått overført hit.

Internasjonalt samarbeid

Oversikt over og omtale av budsjettforslaget:

Tab. 4.3.7: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for internasjonalt samarbeid, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	End- ring i %
Bistand til Sentr.- og Øst-Europa m.m. (0197)	109,2	278,2	418,7	150,5	54
Internasjonalt samarbeid m.m. (1470)	65,786	68,513	73,607	5,094	7

Økningen i budsjettforslaget under dette kapitlet bunner i år som i fjor i et stort påslag til atomsikkerhetstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa.

Vern av mangfoldet i naturen

Tab. 4.3.8: Bevilgning over statsbudsjettet for 2000 til miljø saker av betydning for vern av mangfoldet i naturen, regjeringens forslag til bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2001, samt endring fra 2000 til 2001 i millioner kroner og prosent. Bevilgningen for 1999 er også tatt med for å gjøre det mulig å se flere år i sammenheng.

	Bevilgning 1999 (mill.kr)	Bevilgning 2000 (mill.kr)	Regj.for- slag 2001 (mill.kr)	Endring 00-01 (mill.kr.)	End- ring i %
Ressurs- og miljøtiltak i skogbruket (1142.76)	22,633	23,174	23,174	0	0
Biomangfold, friluftsliv og kulturminner (1422)	8,699	12,679	11,709	-0,97	-8
Statens naturoppsyn (1426)	60,822	64,065	71,937	7,872	12
Direktoratet for naturforvaltning (1427-post 70)	256,149	280,701	312,038	31,337	11
Tilsk. til kalking og lok. fiskeform. (1427.70)	110,1	110,1	96,7	-14,4	-13

Nedskjæringen under 1422 skyldes et generelt driftskutt i departementets utgifter. Statens naturoppsyn er foreslått styrket med flere midler til dokumentasjon av rovviltskader på bufe/tamrein. DNs økning kommer som følge av vesentlig større bevilgninger til båndlegging av friluftsområder og til forebygging av rovviltskader. Tilskudd til kalking er nå overført til DN. Men nedgangen skyldes at 9,4 mill. er flyttet til kap. 1410. Det gjelder utgifter til overvåking av pågående og nye kalkingsprosjekter.

4.4 Budsjett 2001 - Oversikt over og omtale av partienes innsats i miljøsakene

Siden mellompartiene ikke har noen egne, prinsipale forslag dette året, setter vi for disse partiene i tabellene under inn resultatet av forliket målt i endring i millioner kroner i forhold til regjeringens opprinnelige forslag (tallene i kursiv). I flertallet av sakene er det ingen endringer i forbindelse med forliket (22 saker). Mens bevilgningene er økt i 8 saker og skjært ned i 7 saker i forhold til regjeringens forslag.

Drivhuseffekten

Tab. 4.4.1: Stortingspartienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljø saker av betydning for drivhuseffekten målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Utredninger vedr. miljø m.m. (1301.21)	(-30)	-30	-30	-30	-30	-30	-30
Tilsk. til rasj. og miljøvennl. transp. (1301.70)	(-65)	-65	5,0	5,0	5,0	326	-65
Riksveginvesteringer (1320.30) (+ = -)	-2	2	-110	-110	-110	-23	-37
NSB (1350 – 51)	22	0	0	0	0	-10	-7
CO ₂ -avgift i petroleumsvirks. (5508.70)	0	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Avgift på bensin (5536.76)	0	-10	-10	-10	-10	-14	-47
Autodieselavgift (5536.77)	7	-11	-11	-11	-11	-24	-47
Avgift på mineralolje (5542.70)	60	60	140,0	140,0	140,0	2	2
CO ₂ -avgift på mineralske produkter (5543.70)	-2	-10	-10	-10	-10	-10	-10
Avgift på flyging av passasjerer (5580.72)	26	26	26	26	26	18	-37

Høyre ønsker en påplussning på 130 millioner kroner til kollektivformål i 2001-budsjettet. Dette økningsforslaget er lagt inn i tilskudd til rasjonell og miljøvennlig transport. Derav den voldsomt høye prosentveksten i dette partiets forslag under kap. 1301, post 70. Høyre og Frp forsetter å foreslå meget store bevilgningsøknninger til riksveginvesteringer også i 2001-budsjettet. SV kommer denne gangen negativt ut på dette kapitlet. Partiet opprettholder forslagene fra året i forveien til økte veginvesteringer i distriktene, men sier ingenting om balanserende kutt i veginvesteringer sentralt. Hvis vi ser bort fra usikkerheten knyttet til at mellompartiene ikke stilte med prinsipale forslag, kommer Ap best ut på dette kapitlet i undersøkelsen vår for 2001. Det er verdt å merke seg at det tradisjonelt mest gjerrige partiet i forhold til jernbaneformål, Frp, i 2001-budsjettet foreslår et mer moderat kutt i NSBs budsjett enn Høyre.

Forslagene i 2001-budsjettet innvarsler en markert omlegging av avgiftspolitikken fra nesten alle partienes side. Ap og mellompartiene går i motsetning til foregående år inn for et kraftig kutt i drivstoffavgiftene og CO₂-avgiften på mineralske produkter.⁸ Heller ikke SV går dette året inn for økning i bensinavgiften, og Høyre foreslår vesentlig større nedskjæring enn i 2000-budsjettet.

Hverken Ap, Høyre eller Frp er dette året i mot avgiften på mineralolje. Ap foreslår til og med en betydelig påplussning på denne avgiften.

Frp er ikke lenger helt i mot avgiften på flyvning av passasjerer, men nøyer seg med å foreslå et markert kutt.

Energi

Tab. 4.4.2: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljø saker av betydning for energi målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Omlegging av energibruk og energipr. (1825)	43	-16	60,0	60,0	60,0	-31	-82
Energiforskning (1830)	80	3	-2,5	-2,5	-2,5	8	-21

SV foreslår en noe mer beskjeden økning til kap. 1825 enn det partiet pleier å gjøre.

Høyre foreslår for første gang på flere år kutt i bevilgningen til dette formålet.

Forurensning

Tab. 4.4.3: Stortingens partienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljø saker av betydning for forurensning målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Positiv miljømerking (862)	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-13
SFT (1441)	18	10	2,5	2,5	2,5	6	9
Miljødata, forurensning og miljøeff. (1442)	49	32	-1,5	-1,5	-1,5	-3	-29
Miljøovervåking og akutt forurensn. (1443)	-48	-55	-55	-55	-55	-55	-57
Regional og lokal planlegging (1463)	-58	-58	-58	-58	-58	-58	-65
Svovelavgift på mineralske prod. (5543.71)	-6	-6	-50,0	-50,0	-50,0	-27	-47
Avgift på trikloreten (5547.70)	0	0	0	0	0	0	-4
Avgift på tetrakloreten (5547.71)	0	0	0	0	0	0	0

SV følger opp linjen fra foregående års budsjett, med svært moderate bevilgningsforslag til forurensningskontroll sammenliknet med budsjettene på nitti-tallet.

Hverken Frp eller Høyre er lenger mot avgiftene på tri- og tetrakloreten.

Avfall/gjenbruk

Tab. 4.4.4: Stortingspartiernes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljøsaker av betydning for avfall/gjenbruk målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Avgift på sluttbehandling av avfall (5546.70)	-6	-6	-6	-6	-6	-6	-9
Grunnavgift på engangsemballasje (5559.70)	19	19	19	19	19	19	17
Miljøavgift på kartong (5559.71)	7	7	7	7	7	7	7
Miljøavgift på plast (5559.72)	4	4	4	4	4	4	1
Miljøavgift på metall (5559.73)	7	7	7	7	7	7	7
Miljøavgift på glass (5559.74)	3	3	3	3	3	3	0

Det hersker stort sett enighet om avgiftene på drikkevareemballasje i budsjettet for 2001. Kun Frp ønsker noe lavere avgiftssatser enn de øvrige partiene.

Landbruk

Tab. 4.4.5: Stortingspartiernes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljøsaker av betydning for landbruk målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Statens landbrukstilsyn (1110)	?	-12	-12	-12	-12	-12	-15
Miljørettet prosjektarbeid i jordbruket (1140.77)	?	6	3,0	3,0	3,0	-10	-58
Miljøavgift på plantevernmidler (5545.71)	408	0	0	0	0	0	0

I sitt alternative budsjett for 2001 gir SV oversikt over endringsforslagene sine kun på rammeområdenivå. Siden partiet ikke er representert i næringskomiteen, og dermed ikke kan utdype sine forslag nærmere i komiteinnstillingen, er det umulig å vite hva partiet foreslår for de to kapitlene 1110 og 1140. Det samme gjelder kap. 1142 som kommer under punktet om vern av mangfoldet i naturen.

SV går stadig inn for en meget kraftig økning i avgiftssatsen på plantevernmidler. De andre partiene er enige om at denne satsen nå har nådd et riktig nivå, og går inn for frys.

Forskning

Tab. 4.4.6: Stortingspartiernes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljøvernforskning målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Miljøvernforskning (1410)	52	42	-3,0	-3,0	-3,0	43	18

SV foreslår igjen noe høyere bevilgning til miljøvernforskning enn regjeringen, mens Frp går inn for en klart lavere bevilgning.

Høyre forslår på 2001-budsjettet marginalt høyere bevilgning til dette formålet enn Ap, mens partiet de siste årene har gått inn for klart lavere bevilgninger enn AP.⁹

Internasjonalt samarbeid

Tab. 4.4.7: Stortingspartienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljøsaker av betydning for internasjonalt samarbeid målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Bistand til Sentr.- og Øst-Europa m.m. (0197)	?	54	54	54	54	122	54
Internasjonalt samarbeid m.m.. (1470)	9	7	-1,5	-1,5	-1,5	7	-2

Høyre går også dette året inn for en markert høyere bevilgning til bistandsprogrammet for Sentral og Øst-Europa enn de andre partiene.

SVs prinsipale forslag er ikke kjent, men partiet ønsker å plusse på 20 millioner til klimatiltak innenfor vedtatt ramme for det aktuelle rammeområdet.

Frp foreslår ingen nedskjæring på dette kapitlet for 2001-budsjettet. Partiet støtter regjeringens forslag til bevilgning.

Vern av mangfoldet i naturen

Tab. 4.4.8: Stortingspartienes forslag til bevilgning over statsbudsjettet for 2001 til miljøsaker av betydning for vern av mangfoldet i naturen målt som prosentvis endring i forhold til faktisk bevilgning til de samme sakene over statsbudsjettet for 2000.

	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
Ressurs- og miljøtiltak i skogbruket (1142.76)	?	0	0	0	0	0	0
Naturvern og kulturminnevern (1422)	0	-8	-1,0	-1,0	-1,0	-23	-23
Statens naturoppsyn (1426)	12	12	5,0	5,0	5,0	-10	5
Direktoratet for naturforvaltning (1427 – post 70)	15	11	9,0	9,0	9,0	8	-18
Tilskudd til kalking og lok. fiskeformål (1427.70)	-5	-13	3,5	3,5	3,5	-13	9

SV er også innenfor dette saksområdet svært moderate i sine bevilgningsforslag dette året.

Når det gjelder tilskudd til kalking og lokale fiskeformål foreslår Frp i 2001-budsjettet større bevilgning enn SV, og kommer best ut av partiene som har stilt prinsipale forslag.

5. DISSE PARTIENE ER OFTEST ENIGE OM BEVILGNINGSFORSLAG

Oversikt over og omtale av hvor ofte ulike partier er enige om størrelsen på bevilgningsforslagene i miljøraker i statsbudsjettet. Framstillingen bygger også på resultatene fra 99-utgaven av rapporten.

Tab. 6.1: Antall miljøraker i statsbudsjettene for årene 1998-2001 hvor ulike partikonstellasjoner har vært enige om størrelsen på bevilgningen. Siden mellompartienes prinsipale forslag ikke er kjent for 2001-budsjettet, er nødvendigvis oversikten for dette året vesentlig redusert.

	1998	1999	2000	2001	1998-2000
MP	33	30	36	-	99
MP/AP	26	24	33	-	83
AP/H	26	18	19	15	63
MP/H	22	18	19	-	59
MP/SV	18	17	20	-	55
AP/SV	18	14	18	13	50
H/SV	16	15	13	9	44
FRP/H	16	9	11	8	36
AP/FRP	16	8	9	7	33
MP/FRP	16	8	8	-	32
AP/H/FRP	15	7	9	6	31
FRP/SV	13	6	5	4	24
Ant.saker	33	30	36	-	99

Enigheten mellom Ap og mellompartiene har vært stor denne stortingsperioden når det gjelder bevilgninger til miljøraker, selv om Bondevik-regjeringen våren 2000 gikk på en uenighet med Ap i en miljøraker.

Avstanden mellom AP og Høyre er økende målt i synkende andel saker de to partiene er enige i. Det samme kan sies om mellompartiene og Høyre.

Frp synes ut fra dette materialet å bli stadig mer isolert i miljøpolitikken.

Det synes ikke å være noe grunnlag for å snakke om en allianse mellom Ap, Høyre og Frp i miljøpolitikken. På dette feltet er avstanden mellom Ap og mellompartiene langt mindre enn mellom mellompartiene og Høyre.

I forhold til utfallet av høstens stortingsvalg er det overstående svært interessant. Med såvel Sp som Venstre sterkt desimert på meningsmålingene, og et Ap nærmest i fritt fall, synes et samarbeid mellom Høyre og KrF å være et nærliggende regjeringsalternativ. Men basert på innsatsen i miljøpolitikken på Stortinget siste periode, har KrF langt mer felles med Ap enn med Høyre innenfor dette saksområdet. Med mindre Høyre og Frp skulle få rent flertall sammen, vil tyngdepunktet i miljøpolitikken på Stortinget stadig ligge rundt sentrum/Ap. Hvis ikke de to høyrepartiene skulle få flertall med KrF heller, vil KrF kunne få gode kort på hånda om partiet ønsker å bruke en evt. regjeringsposisjon til å videreføre miljøpolitikken fra sentrumsregjeringen. Skulle derimot disse tre partiene få flertall sammen, ligger det an til at KrF vil komme under press i miljøspørsmål hvor det er uenighet med Høyre. Dette gjelder bl.a saker som omfanget av riksveginvesteringene, hvor Høyre ønsker å bruke vesentlig mer penger på vegbygging; de fleste større miljøavgiftene, hvor Høyre ønsker langt lavere satser,

og bevilgning til omlegging av energiproduksjon og energibruk, hvor Høyre går inn for langt mer beskjeden satsing.

6. RANGERING AV PARTIENE ETTER MILJØINNSATSEN VED BEHANDLINGEN AV STATSBUDEJETTENE FOR 1998-2001

Oversikt over og omtale av resultatene for hele stortingsperioden under ett. Framstillingen bygger også på resultatene fra 99-utgaven av rapporten.

Tabell 5.1: Veiet prosentvis endring i stortingspartienes bevilgningsforslag til miljø saker over statsbudsjettene for årene 1998-2001 målt i forhold til faktisk bevilgning over statsbudsjettet til de samme sakene foregående år. Parentesene betyr at det knytter seg en viss usikkerhet til tallet pga. manglende prinsipale forslag i enkelte saker.

År	SV	AP	SP	V	KRF	H	FRP
1998	27	4	6	6	6	(1)	-19
1999	22	(7)	9	9	9	4	-15
2000	15	2	3	3	3	-3	-30
2001	(7)	-4	x	x	x	-11	-28
Pr.år	(18)	(2)	-	-	-	(-3)	(-23)

Hensikten med å oppsummere resultatene fra de to siste utgavene av undersøkelsen i denne tabellen er for det første å kunne gi en pekepinn på hvordan partienes miljøinnsats har utviklet seg i forhold til hverandre gjennom den siste stortingsperioden, og for det andre å si noe om hvordan partienes innsats har utviklet seg i absolutt forstand. Derigjennom burde det også være mulig å få en viss ide om hvilken retning miljøpolitikken vil ta om det ene eller det andre partiet skulle få stor innflytelse etter valget til høsten.

Det mest slående poenget i denne tabellen er at SV synes å bli mindre og mindre villig til å prioritere miljø saker i statsbudsjettet. Partiets påplusningsforslag har vist enn jevnt synkende tendens gjennom hele perioden.

På den andre siden av den politiske fargeskalaen ser det ut som om FrP har vist en klart mer miljøfiendtlig politikk i andre enn i første halvdel av stortingsperioden.

Høyre synes også å være på glideflukt i en mer miljøfiendtlig retning. Avstanden mellom dette partiet og Ap er større ved utgangen enn ved inngangen til stortingsperioden vi har lagt bak oss.

Men når Ap og SV har kommet stadig nærmere skyldes det mer en synkende vilje til å tilgodese miljøformål fra SVs side, enn en mer miljøvennlig politikk fra AP.

Og alle stortingspartiene har dreidd i en klart mindre miljøvennlig retning ved behandlingen av statsbudsjettet for 2001. I første rekke skyldes det forslag til kraftige kutt i avgiftene på fossilt brensel.

Mellompartiene og AP har fulgt hverandre som skygger gjennom de tre første årene av denne stortingsperioden, men alltid med mellompartiene et lite strå hvassere. Pga. manglende prinsipale forslag fra mellompartiene siste år, er det vanskelig å si noe sikkert om forholdet på slutten av perioden. Men det faktum at disse partiene ikke la fram noen egne forslag i fjor høst kan tolkes dithen at de var mer opptatt av å oppnå mest mulig innflytelse i samarbeid med AP enn å markere en egen alternativ politikk, klart på kollisjonskurs med AP-regjeringens budsjettforslag. Det kan derfor være rimelig å anta at mellompartiene har blitt mer "ansvarliggjort" enn på nittitallet også i opposisjon av ha ha sittet i regjeringskontorene såvidt

lenge som to og et halvt år. Det er derfor liten grunn til å anta at et evt. prinsipalt forslag fra mellompartiene ville skilt seg vesentlig ut fra Aps forslag.

Ut fra det overstående faller et forsøk på rangering ut fra partienes miljøinnsats ved behandlingen av statsbudsjettet i siste stortingsperiode slik ut: SV inntar stadig førsteplassen, men viser en jevnt fallende kurve og ramler nærmere og nærmere mellompartiene og Ap.

Disse partiene på sin side har ligget svært tett gjennom hele perioden, men siden mellompartiene har kommet litt bedre ut alle tre årene vi har sikre data for når det gjelder deres forslag, rangerer vi dem et lite hakk foran AP. Høyre inntar plassen under AP. Partiet lå forholdsvis nær Ap/sentrum ved begynnelsen av stortingsperioden, men har gradvis glidd bort fra disse partiene.

FrP inntar en klar jumboplass. Avstanden mellom SV og Høyre på den ene siden, og Høyre og Frp på den andre synes å være omtrent like stor. Dvs.at Frp er ganske isolert i miljøpolitikken.

FOTNOTER

- 1) Unntaket i så måte er SV, som hopper over de to første punktene og går direkte til det tredje – handling. SVs merknader er da også mer konkrete og mindre ideologiske enn de øvrige partienes.
- 2) Når det gjelder støtte til vegbygging, er det i følge sivilingeniør Jan Usterud Hansen i Transportøkonomisk institutt (TØI) ikke ført vitenskapelige bevis for at økt veibyging gir mer trafikk, og dermed mer forurensning. Men han sier at sannsynligheten for at så er tilfelle er ”meget stor”. Vi har derfor valgt å ta med støtte til vegbygging som et miljøfiendtlig tiltak. Forslag til økte vegbevilgninger gir minus i undersøkelsen.
- 3) Dette kapitlet fikk for øvrig nytt navn i budsjettet for 2000: Omlegging av energibruk og energiproduksjon.
- 4) I forbindelse med statsbudsjettet framlegger regjeringen en såkalt ”Grønn bok”. Denne gir en samlet oversikt over miljøatsingen i statsbudsjettet. En miljøsak er i ”Grønn bok” definert videre enn i denne undersøkelsen. Sakene er delt inn i tre kategorier etter hvor stor andel av bevilgningen som er direkte miljørelatert. Det vil derfor være saker med svært liten miljøandel – ned mot 10 % - med i ”Grønn bok”. De fleste av sakene i vår undersøkelse kommer i ”Grønn bok”s kategori I – rene miljøtiltak – med en miljøandel på minst 2/3. Det betyr at ikke nødvendigvis alle sakene vi har med heller er 100 % miljø saker.
- 5) Slakkere økonomiske tøyler i opposisjon synes i mindre grad å gjelde AP enn mellompartiene gjennom undersøkelsesperioden.
- 6) Et viktig spørsmål som Brundtlandkommisjonen tok opp var det vestlige forbruksnivået. Kommisjonen sier at: ”En bærekraftig global utvikling krever at de som lever i overflod, tilpasser seg en livsstil i samsvar med Jordens økologiske forutsetninger, for eksempel i energiforbruk.” (18) ”Dyptgripende politiske endringer er nødvendige for å takle industrilandenenes høye forbruksnivå”. (51) Men når det gjelder forbruk er det vanskelig å måle partienes innsats på Stortinget, fordi det er så mange faktorer som virker inn: importpriser, innenlandsk prisnivå, lønninger, skatter og avgifter, konkurransedyktighet osv. Vi har derfor valgt å se bort fra dette punktet i undersøkelsen.
- 7) Siden dette kapitlet er nytt av året kan vi ikke bruke fjorårets bevilgning som referansegrunnlag. Vi har i stedet benyttet regjeringens forslag av året.
- 8) En tilsvarende kraftig nedskjæring på bensinavgiften i 1999-budsjettet skyldtes utskilling av CO₂-avgiften på mineralske produkter i eget kapittel dette året.
- 9) Dette er med forbehold for 1999-budsjettet, hvor Høyres bevilgningsforslag til denne saken ikke er kjent.

KILDER

- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Finansdepartementet, skatte-, avgifts- og tollvedtak, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Barne- og familiedepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Utenriksdepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Landbruksdepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Miljøverndepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Olje- og energidepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 1999/2000, Samferdselsdepartementet, Stortinget 1999.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Finansdepartementet, skatte-, avgifts- og tollvedtak, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Barne- og familiedepartementet, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Utenriksdepartementet, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Landbruksdepartementet, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Miljøverndepartementet, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Olje- og energidepartementet, Stortinget 2000.
- Stortingsproposisjon nr.1, 2000/01, Samferdselsdepartementet, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.I, finanskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.1, finanskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.2, familie-, kultur- og administrasjonskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.3, utenrikskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.8, næringskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.9, energi- og miljøkomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.13, samferdselskomiteen 1999/2000, Stortinget 1999.
- Budsjettinnstilling S.nr.I, finanskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.1, finanskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.2, familie-, kultur- og administrasjonskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.3, utenrikskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.8, næringskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.9, energi- og miljøkomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Budsjettinnstilling S.nr.13, samferdselskomiteen 2000/01, Stortinget 2000.
- Arbeiderpartiets alternative budsjett for 1999: www.dna.no/
- Forhandlinger i Stortinget nr.308 1988/89, 14.juni 1989, Stortinget 1989.
- Innstilling S.nr.273 1988/89, Kommunal- og miljøvernkomiteen, Stortinget 1989.
- Innstilling S.nr.150 1997/98, Energi- og miljøkomiteen, Stortinget 1998.
- Verdenskommisjonen for miljø og utvikling: Vår felles framtid. Tiden Norsk Forlag. Oslo 1987.
- Aardal, Bernt: Energi og miljø. Nye stridsspørsmål i møte med gamle strukturer. Institutt for samfunnsforskning. Oslo 1993.